

“Навоййуран” ДЖнинг
2024 йил «05» 04 даги
140 -сонли буйруғига

И Л О В А

“НАВОЙЙУРАН”
ДАВЛАТ КОРХОНАСИНИНГ
СОЛИҚ ҲИСОБИ СИЁСАТИ

Навойй 2024 йил

МУНДАРИЖА

I. Кириш қисми	3
II. Умумий қоидалар	3
III. Солиқлар ва йиғимлар	10
IV. Ҳар бир солиқ кесимида солиқ ҳисоби сиёсати	11
Кўшилган қиймат солиғи	11
Фойда солиғи	13
Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи	22
Ижтимоий солиқ	32
Мол-мулк солиғи	33
Ер солиғи	36
Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ	38
Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ	41
Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи	42
Иш берувчилар томонидан фуқароларнинг шахсии жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига мажбурий бадали	46
V. Солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлик	47
VI. Солиқ ҳисоби сиёсатини ижро этилиши устидан назорат ва тегишли ваколатлар берилиши	48

I. КИРИШ ҚИСМИ

1. Корхона номи: “Навоийуран” ДК.
2. Солиқ тўловчининг идентификация рақами: 201204514.
3. Ташкилий-ҳуқуқий шакли: Давлат корхонаси.
4. Давлат рўйхатидан ўтган санаси ва рақами: 2022 йил 1 январда Навоий шаҳар Давлат хизматлар марказида қайта рўйхатдан ўтказилди. Рўйхатда ўтказганлик тўғрисидаги гувоҳнома №57.
5. Давлат рўйхатидан ўтказилган манзили: Навоий вилояти, Навоий шаҳри, Саноат зонаси, Инспекторлар кўчаси - 7-уй.
6. Муассислари: “Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги” Давлат муассасаси (СТИР:201 122 919) 1 193 916 681 120,16 сўм миқдориди (100%) улуши.
7. Фаолият тури: Уран ва торий рудаларини қазиб олиш (асосий соҳа).
8. Қўлланиладиган солиқ солиш тартиби:
Умумий тизим. Корхона ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган:
ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган санаси ва гувоҳнома рақами
“24” январь 2022 йил. 312010031235-сон
9. Корхона йирик солиқ тўловчи ҳисобланадими:
Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2019 йил 12 июлдаги 3172-сон билан рўйхатга олинган, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг “Юридик шахсларни йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритишнинг мезонларини белгилаш тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги Қарорига асосан, маҳсулот (товар, иш ва хизмат) ларни сотишдан олинган соф тушуми ўтган календарь йил якуни бўйича 100,0 миллиард сўмдан юқори бўлган ёки кетма-кет келадиган ўн икки ойлик давр якуни бўйича ушбу миқдордан ошган юридик шахслар таркибига кирганлиги сабабли, йирик солиқ тўловчи корхона ҳисобланади.
10. Солиқ ҳисобини юритиш усули: Автоматлаштирилган (1 С ҳамда My.soliq.uz дастурлари орқали).

II. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

Мазкур Солиқ ҳисоби сиёсати Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси, Ўзбекистон Республикасининг “Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида”ги, “2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2020 йил 24 февралдаги 3221-сон

билан рўйхатга олинган Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг “Солиқ ҳисоботининг шакллари тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарори, шунингдек солиқ соҳасига оид қонун ҳужжатлари ва корхона Устави асосида ишлаб чиқилган бўлиб, “Навоийуран” давлат корхонаси (кейинги ўринларда “корхона” деб юритилади) томонидан солиқларни ҳисоблаб чиқариш, тўлаш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартибини белгилайди.

Мазкур солиқ ҳисоби сиёсати солиқ солиш объектлари ва (ёки) солиқ солиш билан боғлиқ объектлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш ҳамда тизимлаштириш, шунингдек солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тузиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси талабларига мувофиқ солиқ ҳисоби ҳужжатларини юритиш усуллари ўз ичига олади.

Солиқ солиш мақсадларида ҳисоб сиёсати Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 77 - “Солиқ солиш мақсадларида ҳисоб сиёсати” моддаси талабларига асосан ишлаб чиқилган. У қуйидагилардан келиб чиқади:

а) мазкур солиқ ҳисоби сиёсати 2024 йил 1 январдан кучга киради ҳамда корхона учун ички норматив ҳужжат ҳисобланади, у Солиқ кодекси талабларига риоя этилган ҳолда солиқ ҳисобини юритиш тартибини таъминлайди;

б) корхона келгусидаги режалар асосида фаолият юритади ва бундан кейин ҳам шундай бўлади;

в) ҳар бир молия йили 1 январдан бошланади ва 31 декабрда тугайди;

г) молия йили мобайнида бюджетга тўланадиган солиқлар ва тўловларнинг ҳар бир тури учун солиқ даврлари Солиқ кодексида акс эттирилган даврлар ҳисобланади.

ТАШКИЛИЙ-ТЕХНИК БЎЛИМ

1. Бошқарув, ташкилий тузилма

1. Солиқ ҳисоби сиёсатига риоя этилиши ва солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотлар ишончли бўлиши учун масъул мансабдор шахслар қуйидагилар ҳисобланади:

Бош директор (бош директорнинг иқтисод ва молия бўйича ўринбосари) ва бош бухгалтер.

2. Пул маблағлари, товар-моддий ва бошқа қимматликларни қабул қилиш, кредит ва ҳисоб-китоб мажбуриятлари, шунингдек молиявий ва солиқ ҳисоботлари учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлар қуйидагилар томонидан имзоланади:

Директор (бош директорнинг иқтисод ва молия бўйича ўринбосари) ва бош бухгалтер.

Кўрсатиб ўтилган мансабдор шахслар вақтинча бўлмаган тақдирда, ҳисоб сиёсатига риоя этилиши юзасидан масъулият ва имзо қўйиш ҳуқуқи буйруқ билан бошқа шахсларга ўтказилади.

Корхона томонидан солиқ ҳисоби юритилиши ташкил этилади:
Мустақил равишда.

Солиқ ҳисобини юритиш учун масъул шахслар:
Бухгалтерия Солиқларни ҳисобга олиш гуруҳи.

Солиқ ҳисобини юритиш учун масъул шахс:

1. Қуйидагиларга амал қилади:

- “Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобига тўғрисида”ги Қонун;
- Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисоби миллий стандартлари;
- Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси;
- Тегишли тартибда тасдиқланадиган норматив ҳужжатлар.

2. Солиқ ҳисоботининг методологик тамойилларига риоя этилиши учун масъул ҳисобланади.

3. Солиқ солиш объектлари ва (ёки) солиқ солиш билан боғлиқ объектлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш ҳамда тизимлаштириш, шунингдек солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тузиш мақсадида ҳисоб ҳужжатларини Солиқ кодекси талабларига мувофиқ юритилишини таъминлайди.

Солиқ солиш мақсадларида ҳисоб ҳисоблаш усули бўйича миллий валютада юритилади, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексида назарда тутилган ҳолатлар бундан мустасно.

Солиқ ҳисоби қуйидагиларга асосан юритилади:

- қонун ҳужжатларига мувофиқ расмийлаштирилган бирламчи ҳисоб ҳужжатлари, шунингдек корхона томонидан тасдиқланган ва бухгалтерия ҳисобидаги хўжалик операцияларини расмийлаштириш учун хизмат қиладиган бирламчи ҳисоб ҳужжатлари;
- бухгалтерия ҳисоби регистрлари;
- таҳлил регистрлари ва солиқ базаси ҳисоб-китоби регистрлари.

Солиқ регистрларини тузиш шакли ва тартиби

1. Ҳисоб ва солиқ ҳужжатлари қоғозда ва (ёки) электрон шаклларда тузилади.

Ҳар бир солиқ тури ёки тўланган даромадлар бўйича ҳисоб-китобларни, шунингдек ҳисоб-китобларга доир иловаларни ўз ичига оладиган, солиқ мажбуриятларини аниқлаш учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлар солиқ ҳужжати ҳисобланади.

2. Солиқ ҳисоботи Ўзбекистон Республикаси Солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланадиган шаклларда тузилади ҳамда солиқ органларига шахс фақат солиқ тўловчи деб эътироф этиладиган солиқлар бўйича тақдим этилади.

3. Корхона томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилган солиқ регистрларини тузиш тартиби ва шакллари ҳисоб сиёсатига қўшимча ҳужжатларда акс эттирилиши лозим.

Солиқ ҳисоботида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси камайишига (ўзгаришига) олиб келган ногўғри ёки тўлиқ бўлмаган маълумотлар ва (ёки) хатолар акс этган бўлса, корхона ушбу солиқ ҳисоботига зарур тузатишларни киритиши ва солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

4. Солиқ солиш мақсадларида объектлар ва хўжалик операцияларини гуруҳлаш ва ҳисобга олиш тартиби бухгалтерия ҳисоби қоидаларида белгиланган гуруҳлаш ва бухгалтерия ҳисобида акс этириш тартибига мувофиқ бўлганда, солиқ ҳисоби маълумотлари бухгалтерия ҳисоби регистрларидан олиниши мумкин.

5. Солиқ ҳисоби регистрлари ва ҳисоб ахборотини қайта ишлаш технологияси масъул шахс томонидан ишлаб чиқилади, зарурат бўлганда қайта кўриб чиқилади ва қўшимча киритилади. Кўрсатиб ўтилган қоидалар корхона раҳбари томонидан мажбурий тартибда тасдиқланади ва ҳисобот даври мобайнида ҳисоб сиёсатига қўшимча ҳужжатлар билан расмийлаштирилади.

6. Корхона солиқ органларига солиқ ҳисоботини ва унга илова қилинадиган ҳужжатларни, агар Солиқ кодексида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ушбу ҳисобот тақдим этилган йилдан кейин камида 3 (уч) йил сақлаши шарт.

Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш қоидалари

Солиқ кодексида солиқ солишнинг турлича тартиби назарда тутилган фаолият турлари бир вақтда амалга оширилганда, бухгалтерия ҳисоби маълумотларга асосан солиқ солиш объектларининг ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби юритилади.

Солиқ солиш объектларининг ва солиқ солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби куйидаги усуллар ёрдамида юритилади:

1. Ҳисобга олишнинг мутаносиб усули.

Ҳисобга олишнинг мутаносиб усулида даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки солиқ солиш билан боғлиқ объектлар реализация қилишдан олинган тушумнинг умумий суммасида фаолиятнинг муайян турлари бўйича, қўшилган қиймат солиги ва акциз солигини ҳисобга олмаган ҳолда реализация қилишдан олинган тушум улушига мутаносиб тарзда шу муайян фаолият турларига киритилади.

Мақсадли маблағлар олинганда ушбу мақсадли маблағлардан фойдаланиш доирасида олинган даромадларнинг (қилинган харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисоби юритилади.

2. Тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули.

Тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули қўлланилганда даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки солиқ солиш билан боғлиқ объектлар фаолиятнинг қайси тури амалга оширилиши билан боғлиқ бўлса, шу турига киритилади. Бунда фаолиятнинг фақат битта аниқ турига киритиш мумкин бўлмаган даромадлар, харажатлар ва солиқ солишнинг бошқа объектлари ёки

солиқ солиш билан боғлиқ объектлар ҳисобга олишнинг мутаносиб усули орқали фаолиятнинг амалга оширилади турларига киритилади.

Корхона томонидан 2024 йил календар йили давомида фойда солиғини ҳисоблаш ва ҚҚСни ҳисобга олиш учун харажатларни чиқимларга киритишнинг танланган усули:

- Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС) суммаси ҳисобга олинадиган усул:
Мутаносиб усул ҳисобланади;

- Фойда солиғини йил якуни бўйича ҳисоб-китобларида харажатларни ҳисобга олиш усули:

Тўғридан-тўғри бевосита моддалари асосида товарлар (хизматлар) таннариhini аниқлаш усули ҳисобланади.

Ҳар бир гуруҳдаги ва кичик гуруҳдаги активлар бўйича амортизация нормалари (ҳисоблаш усуллари):

Корхонанинг барча асосий воситалари учун амортизация ягона (**тўғри чизиқли**) амортизация усули ёрдамида ҳисобланади, яъни, амортизация асосий воситаларнинг ярқилилик муддати давомида амортизация қилинадиган қийматидан келиб чиқиб, тенг улушларда ҳисоблаб чиқилади.

Асосий воситалар учун амортизация ажратмаларини ҳисоблаш ушбу объект асосий воситаларга қабул қилинган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан бошланади ва ушбу объектнинг амортизация қилинадиган қиймати тўлиқ қопланмагунча ёки ушбу объектнинг амортизация қиймати тўлиқ тўланмагунча амалга оширилади.

Амортизация ажратмалари Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 306-моддасида назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Асосий воситалар объектининг фойдаланиш муддати давомида амортизация ажратмаларини ҳисоблаш тўхтатилмайди, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно:

- асосий воситалар объектини консервацияга ўтказиш;
- тугатиш, қўшимча жиҳозлаш, реконструкция қилиш, модернизация қилиш ва техник қайта жиҳозлаш даврида, уни тўлиқ тўхтатиш шarti билан.

Номоддий активларнинг амортизация ҳисоблаш ҳисоби:

Корхонанинг номоддий активлари - бу моддий таркибга эга бўлмаган, хўжалик фаолиятида ёки хўжалик юритишда фойдаланиладиган ва узоқ вақт (1 йилдан ортиқ) фойдаланиш учун мўлжалланган мулк объектлари. Корхонанинг номоддий активларига қуйидагилар кирadi: патентлар, лицензиялар, интеллектуал мулк объектлари ва товар белгилари, компьютер дастурлари, муаллифлик ҳуқуқлари, фойдаланиш ҳуқуқлари, мижозлар рўйхати, маркетинг ҳуқуқлари, ташкилий харажатлар (янги тадбиркорлик субъектини яратиш харажатлари).

Номоддий активларни ҳисобга олиш 7-сонли БХМСга мувофиқ ҳар бир

объект бўйича сотиб олишнинг ҳақиқий қиймати бўйича, шу жумладан фойдаланишга тайёр ҳолатга келтириш харажатлари бўйича алоҳида амалга оширилади.

Номоддий активларнинг таннархи номоддий активларнинг фойдаланиш муддати давомида амортизация ҳисобига чиқарилади.

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига ёки хорижий давлатнинг амалдаги қонунчилигига мувофиқ патент, сертификатнинг амал қилиш муддати ва (ёки) интеллектуал мулк объектларидан фойдаланиш шартлари бўйича бошқа чекловлар асосида амалга оширилади. тегишли шартномаларда назарда тутилган номоддий активларнинг фойдали хизмат қилиш муддати.

Амортизация тўловлари ҳар ойда солиқ тўловчи томонидан уларнинг дастлабки қиймати ва фойдаланиш муддатидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган ставкалар бўйича ҳисобланади.

Фойдаланиш муддатини аниқлашнинг иложи бўлмаган номоддий активлар учун амортизация ставкалари беш йилга белгиланади.

Номоддий активлар учун амортизация ажратмалари тўғри чизикли усулда, номоддий активларнинг дастлабки қиймати ва хизмат қилиш муддатидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади ва корхона харажатларига тенг равишда киритилади.

Амортизацияни ҳисоблаш учун номоддий активларнинг хизмат қилиш муддати корхонада 5 йилга белгиланади ва амортизация нормаси дастлабки қийматининг 20 фоизини ташкил қилади. Агар баъзи номоддий активларнинг хизмат қилиш муддати 5 йилдан кам бўлса, у ҳолда улар учун амортизация нормаси уларнинг хизмат қилиш муддатига мутаносиб равишда белгиланади.

Номоддий активлар корхона балансидан қуйидаги ҳолларда ҳисобдан чиқарилади:

- тугатиш;
- ташқи савдо;
- бепул трансфер.

Номоддий активларни сотишдан олинган даромадлар ёки зарарлар сотишдан олинган тушум ва активнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади. Номоддий активларни тасарруф этишдан олинган фойда ёки зарар корхонанинг молиявий натижалари тўғрисидаги ҳисоботда акс эттирилади.

Номоддий активларни қайта баҳолаш мавжуд эмас.

Экспорт орқали реализация қилинадиган товарлар (хизматлар) ҳисоби:

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 242-моддасида товарлар экспорти божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган ҳолда Ўзбекистон ҳудудидан ташқарига олиб чиқилган тақдирда, яъни божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланадиган божхона чегараси ҳақиқатда кесиб ўтилган

сана ҳамда божхонага оид декларациялашни амалга оширган сана товарлар реализация қилинган деб ҳисобланиши белгиланган.

Бирок, корхона томонидан ишлаб чиқарилган табиий уран стратегик ҳамда хавфли маҳсулот ҳисобланганлиги учун жаҳон бозорида уран маҳсулотини экспорт қилиш бўйича ўзига хос тартиб (шартлар) белгиланган бўлиб, мазкур тартиб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорлари (2011 йил 16 декабрдаги 336-27-сонли, 2017 йил 12 сентябрдаги 713-31-сонли, 2018 йил 03 июлдаги Р-5324-сонли қарорлари) билан тасдиқланган.

Тасдиқланган тартибга кўра:

- дастлабки божхона-юк декларацияси асосида расмийлаштирилган уран маҳсулоти экспорт учун жўнатилади (ушбу санада расмийлаштирилганги счёту-фактура суммаси шартли қийматдаги нарх билан акс эттирилади);

- маҳсулот юкланаётган вақтда унинг қиймати шартли ҳисобланиб, шартнома шартларига кўра, маҳсулот қайта ишлаш заводларига (Канада, Франция) етиб бориб, заводлар томонидан кимёвий таҳлиллар ўтказилгандан сўнг, маҳсулотнинг якуний ҳажми аниқланиб, ўша вақтдаги жаҳон бозори нархлари асосида инвойс (счёту-фактура) расмийлаштирилиб харидорга сотилади, шундан сўнг маҳсулотга эгалик ҳуқуқи харидорга ўтади ва товар реализация қилинган ҳисобланади (DAP шартлари асосида).

Мазкур тартибдан келиб чиққан ҳолда, корхона экспорт қилинган маҳсулот дастлабки божхона-юк декларациясини расмийлаштирилган вақтда маҳсулотнинг якуний ҳажми ва қиймати аниқланмагунга қадар маҳсулотга эгалик ҳуқуқи харидорга ўтмаган деб ҳисобланиб (дебитор қарздорлик деб ҳисобланмайди), ушбу кўрсаткичлар корхона бухгалтерия баланс ҳисоботларида “йўлдаги тайёр маҳсулот” сифатида акс эттирилади.

АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

Мазкур Солиқ ҳисоби сиёсати корхона томонидан юритишда солиқ йили даврида корхона фаолиятида солиқларни тўғри ҳисоблаш, ҳисоботларни тақдим этиш ва солиқ мажбурийатларини бажариш бўйича комплекс тарзда олиб бориладиган чора-тадбирлар йигиндисидир.

Корхона солиққа оид муносабатларни тартибга солувчи қонун ҳужжатлари талабларига риоя қилинган ҳолда ташкил қилади.

Мазкур Низомда қуйидаги тушунчалар қўлланилади:

Корхона солиққа оид муносабатларга қуйидаги принципларга таянади: Солиқ солишда мажбурийлик, аниқлик ва солиқ органларининг солиқ тўловчилар билан ҳамкорлиги, адолатлик, солиқ тизмининг ягоналиги, ошқоралик ва солиқ тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципларига асосланади.

Мажбурийлик принципи –ҳар бир шахс Солиқ кодексида белгиланган солиқлар ва унда назарда тутилган йиғимларни тўлаши шарт.

Солиқ солишининг аниқлиги ва солиқ органларининг солиқ тўловчилар

билан ҳамкорлиги принципи – солиқларни ва йиғимларни белгиловчи Солиқ кодекси ва солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари, солиқ тўловчиларни ҳамда ушбу солиқларнинг ва йиғимларнинг бошқа барча элементларини, шу жумладан уларни тўлаш муддатлари ва тартибини аниқлаб бериши керак.

Адолатлилик принципи - Солиқлар ва йиғимлар камситиш хусусиятига эга бўлиши ҳамда ижтимоий, иркий, миллий, диний ва бошқа шу каби мезонлардан келиб чиққан ҳолда қўлланилиши мумкин эмас.

Солиқ тизимининг ягоналиги принципи - Солиқ тизими Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягонадир.

Ошкоралик принципи - Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари расман эълон қилиниши шарт.

Солиқ тўловчининг ҳақлилиги презумпцияси принципи - Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларидаги барча бартараф этиб бўлмайдиган қарама-қаршилиқлар ва ноаниқликлар Солиқ тўловчининг фойдасига талқин этилади.

Битимларнинг иқтисодий мазмуни ва уларни юридик жиҳатдан расмийлаштириш - Солиқ солиш мақсадида барча битимлар ва Солиқ тўловчи киришадиган бошқа иқтисодий муносабатлар, уларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши усулидан ёки шартноманинг номланишидан қатъий назар, ўзининг ҳақиқий иқтисодий мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олинади.

Агар битимнинг ёки иқтисодий муносабатларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши уларнинг ҳақиқатдаги иқтисодий мазмунига мувофиқ бўлмаса, Солиқ органлари солиқ солиш мақсадида битимнинг юридик тавсифланишини, солиқ тўловчининг мақомини ва (ёки) унинг иқтисодий фаолияти хусусиятини ўзгартиришга ҳақли.

Қалбаки (кўзбуйамачилик учун тузилган) битимлар солиқ солиш мақсадида ҳисобга олинмайди. Агар бундай битимлар бошқа битимларни ниқобласа, солиқларни ҳисоблаш учун ҳақиқий битимларнинг иқтисодий мазмуни ва натижалари ҳисобга олинади.

Лозим даражада эҳтиёткорлик-Солиқ муносабатларида солиқ тўловчилар контрагентларни танлаш чоғида уларнинг солиқ органларида солиқ тўловчилар сифатида ҳисобга қўйилганлигини, контрагентнинг ишбилармонлик обрўсини ишлаб чиқариш базаси ва ходимлари мавжудлигини, молиявий ҳолатини, битим бўйича мажбуриятларни бажариш қобилиятини текшириб, лозим даражада эҳтиёткорлик қилиши талаб этилади.

III. СОЛИҚЛАР ВА ЙИҒИМЛАР

Солиқ деганда Солиқ кодексида белгиланган, Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетига ёки давлат мақсадли жамгармасига (бундан буён матнда бюджет тизими деб юритилади) тўланадиган мажбурий бегараз тўлов тушунилади.

Йиғим деганда бюджет тизимига Солиқ кодекси ёки бошқа қонун ҳужжатларида белгиланган мажбурий тўлов тушунилади, бу йиғимнинг тўланиши уни

тўловчи шахсга нисбатан ваколатли орган ёки унинг мансабдор шахси томонидан юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни амалга ошириш, шу жумладан унга муайян ҳуқуқларни ёхуд руҳсат этувчи ҳужжатларни бериш шартларидан бири бўлади.

Шахснинг зиммасига суд тартибида юклатилган жарималар ва бошқа тўловлар, шунингдек қонунда белгиланган ҳолларда мол-мулкни мусодара қилиш ҳамда бошқача тарзда олиб қўйиш солиқлар ёки йиғимлар жумласига кирмайди.

Корхона томонидан тўланадиган солиқлар ва йиғимлар рўйхати

Корхона Ўзбекистон Республикаси ҳудудида белгиланган қуйидаги солиқларни тўлайди.

Солиқ солишнинг умумий тизимида тўланадиган солиқлар:

1) қўшилган қиймат солиғи. Шунингдек корхона норезидентнинг ҚҚС бўйича солиқ агенти ҳисобланади;

2) фойда солиғи. Шунингдек корхона норезидентнинг фойда солиғи бўйича солиқ агенти ҳисобланади;

3) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи;

4) ижтимоий солиқ;

5) мол-мулк солиғи;

6) ер солиғи;

7) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ;

8) ер каъридан фойдаланганлик учун солиқ;

9) фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи;

10) Солиқ агентлари томонидан тўлов манбаида ушлаб қолинадиган дивидендлар ва фоизлар кўринишида тўланадиган даромадлардан олинадиган солиқ;

11) Иш берувчилар томонидан фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига (ШЖБПХ) мажбурий бадаллари.

IV. ҲАР БИР СОЛИҚ КЕСИМИДА СОЛИҚ ҲИСОБИ СИЁСАТИ

1. ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ

Солиқ тўловчилар ва солиқ солиш объекти:

Корхона Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи ва товарларни (хизматларни) реализация қилувчи сифатида қўшилган қиймат солиғини тўловчиси ҳисобланади.

Солиқ солиш объекти:

Корхонанинг реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмаси.

Шунингдек, корхона норезидентнинг ҚҚС бўйича солиқ агенти сифатида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарларни (хизматларни) реализация қилувчи чет эл юридик шахсларининг айланмаси.

Солиқ базасини аниқлашнинг умумий қоидалари:

Корхонанинг солиқ базасини аниқлаш чоғида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушуми, ушбу товарларга (хизматларга) пулда ва (ёки) натура шаклларидаги тўлов билан ҳақ тўлаш сифатида олинган барча даромадларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олинади.

Шунингдек, солиқ базасини аниқлаш чоғида солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган тушуми (харажатлари) Солиқ кодекснинг 242-моддасида белгиланган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада қайта ҳисоблаб чиқилади.

Товарлар (хизматлар) чет эллик шахслар томонидан реализация қилинганда солиқ агентлари томонидан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари:

Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди реализация қилиш жойи бўлган товарлар (хизматлар) солиқ тўловчилар сифатида солиқ органларида ҳисобда турмаган чет эллик шахслар томонидан реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ агентлари томонидан ушбу товарларни (хизматларни) ва солиқ ҳисобга олинган ҳолда реализация қилишдан олинган даромаднинг суммаси сифатида аниқланади.

Чет эл юридик шахслари реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси деб эътироф этиладиган Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига электрон шаклдаги хизматлар кўрсатган тақдирда, бундай хизматларнинг мазкур харидорлари солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Солиқ кодексига мувофиқ солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар тегишли солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариши, солиқ тўловчидан, у солиқ тўловчи эканлигидан ёки солиқ тўловчи эмаслигидан қатъий назар, уни ушлаб қолиши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Агар контрактларнинг шартларига мувофиқ хизматлар чет эллик шахслар томонидан солиқни ҳисобга олмасдан тақдим этилса, ушбу хизматлар бўйича солиқ базаси солиқ агентлари томонидан кўрсатилган хизматларнинг қийматидан келиб чиққан ҳолда, солиқни ҳисобга олмасдан аниқланади. Бундай ҳолда солиқ агенти тегишли солиқ суммасини мустақил тарзда ҳисоблаб чиқариши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Солиқ ставкалари:

Корхона Солиқ кодексига асосан реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмадан **12 фоиз** солиқ ставкаси миқдорида солиқ тўлайди.

Шунингдек, экспорт фаолияти бўйича **0 фоиз** солиқ ставкасида миқдорида солиқ тўлайди

Солиқ даври:

Солиқ кодексга асосан, бир ой солиқ давридир.

Ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган айланма:

Корхона Солиқ кодексига асосан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт божхона тартиб-таомилига кўра олиб чиқилган товарлар реализацияси бўйича ноль даражали солиқ ставка миқдорида солиқ тўлайди.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби:

Солиқ суммаси товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир операцияларнинг солиқ базасидан, тегишли солиқ даврига тааллуқли бўлган айланмаларни амалга ошириш санасидан келиб чиққан ҳолда, тегишли солиқ даврида солиқ базасини кўпайтирадиган ёки камайтирадиган барча ўзгартишлар ҳисобга олинган ҳолда ҳар бир солиқ даврининг якунларига кўра ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби:

Солиқ тўловчилар, солиқ ҳисоботини ўзлари солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига ўтган солиқ давридан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирилмаган муддатда тақдим этишлари шарт.

Ҳисоблаб чиқарилган солиқни тўлаш, солиқ ҳисобида турилган жой бўйича ҳар бир солиқ даврининг якунларига кўра, солиқ ҳисоботи тақдим этишлари муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

2. Фойда солиғи

Солиқ тўловчилар:

Корхона Солиқ кодексига асосан Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти сифатида фойда солиғи тўловчиси ҳисобланади.

Солиқ солиш объекти:

Солиқ тўловчи томонидан олинган фойда, фойда солиғи бўйича солиқ солиш объекти ҳисобланади.

Қуйидагилар фойда деб эътироф этилади:

Юридик шахс учун — жами даромад ва харажатлар ўртасидаги фарқ.

Шунингдек, корхона норезидентнинг фойда солиғи бўйича солиқ агенти сифатида:

Норезидент учун — Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар.

Солиқ базаси:

Солиқ кодекснинг 295-моддасига мувофиқ аниқланадиган, солиқ солиниши лозим бўлган фойда суммаси солиқ базаси ҳисобланади.

Солиқ базасини аниқлашда солиқ тўловчи даромадларининг ва (ёки) харажатларининг (зарарларининг) айрим турлари махсус қоидалар бўйича инобатга олиниши ёки инобатга олинмаслиги мумкин.

Солиқ тўловчи фойдани ва зарарни ҳисобга олишнинг умумий тартибидан фарқ қиладиган тартиби назарда тутилган операциялар бўйича даромадларнинг (харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади.

Солиқ базаси, Солиқ кодексига асосан солиқ даври бошланганидан эътиборан ортиб борувчи якун билан аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан ҳисобот (солиқ) даврида кўрилган зарарлар солиқ солиш мақсадларида солиқ базасини Солиқ кодекснинг 46-бобида белгиланган тартибда ва шартларда камайтиради.

Солиқ базасига (солиқ тўловчининг даромадларига ва (ёки) харажатларига (зарарларига)) Солиқ кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ҳолларда тузатишлар киритилади.

Жами даромад:

Жами даромад юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг худудидан ташқаридаги манбалардан ҳисобот (солиқ) даври мобайнида олинган даромадлардан иборатдир.

Жами даромад, Солиқ кодекснинг 299-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қўшилган қиймат солиғини ва акциз солиғини инобатга олмаган ҳолда аниқланади.

Жами даромадга ҳар қандай шаклда ва (ёки) ҳар қандай фаолиятдан олинishi лозим бўлган даромадлар, хусусан, қуйидаги даромадлар киради:

- 1) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад;
- 2) кредит (қарз, микрокредит ва бошқа молиявий операциялар) бўйича мукофот тарзидаги даромад;
- 3) суғурта, қайта суғурта ташкилотининг суғурта, қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича даромади;
- 4) РЕПО операциялари бўйича даромад;
- 5) қимматли қоғозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича даромад;
- 6) амортизация қилинадиган активларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинган даромад;
- 7) молиявий ижара (лизинг) шартномасига биноан мол-мулкни бериш бўйича пул мукофоти тарзидаги даромад;
- 8) мол-мулкни мулк ижарасига (ижарага) беришдан олинган даромад, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно;
- 9) роялти;
- 10) текин олинган мол-мулк (олинган хизматлар);
- 11) инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товар-моддий захираларнинг ва бошқа мол-мулкнинг қиймати тарзидаги даромад;
- 12) қонунчиликда белгиланган тартибда мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромад, Солиқ кодекснинг 317-моддасига мувофиқ илгари чегириб ташланмаган харажатларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромадлар мустасно;
- 13) талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад;

14) илгари чегириб ташланган харажатлар ёки зарарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромад;

15) хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинадиган даромад;

16) биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олинган даромад;

17) қарздор томонидан эътироф этилган ёхуд қарздор томонидан суднинг қонуний кучга кирган ҳужжати асосида шартнома мажбуриятларини бузганлик учун тўланиши лозим бўлган жарималар, пенялар ва бошқа санкциялар, шунингдек зарарларнинг (зиённинг) ўрнини қоплаш суммалари;

18) валюта курсидаги ижобий фарқ;

19) дивидендлар ва фоизлар;

20) ишончли бошқарув муассиси томонидан мол-мулкни ишончли бошқаришдан олинган даромад;

21) шакллантирилиш харажатлари, харажатлар таркибига қабул қилинган, қайта тикланган захиралар суммалари;

22) акциядор, иштирокчи юридик шахс фойдасига ўз улушининг (улуши бир қисмининг) қийматини олишдан воз кечган тақдирда, мазкур юридик шахснинг устав фонди (устав капитали) камайиши муносабати билан олган даромад;

23) корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотишдан олинган даромад;

24) нархларга тузатишлар киритиш туфайли олинган даромад;

25) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади;

26) солиқ базасига товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиққан ҳолда тузатиш киритиш натижасида олинган даромад;

27) алоҳида ҳисоби мавжуд бўлмаган ва (ёки) улардан мақсадли фойдаланилмаган мақсадли маблағлар тарзидаги даромад (бундан бюджет тўғрисидаги қонунчилик нормалари қўлланиладиган бюджет маблағлари мустасно);

28) бошқа даромадлар.

Даромадлар солиқ тўловчи томонидан олинган даромадларни тасдиқловчи бирламчи ҳужжатлар ва бошқа ҳужжатлар, шу жумладан электрон ҳужжатлар, шунингдек солиқни ҳисобга олишга доир ҳужжатлар асосида аниқланади.

Жами даромад пул, натура шаклида ва (ёки) бошқа шаклларда келиб тушган барча тушумлардан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан олинган, қиймати чет эл валютасида ифодаланган даромадлар қиймати миллий валютада ифодаланган даромадлар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Агар даромадни бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ эътироф этиш даромадни Солиқ кодексга мувофиқ аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур даромад солиқ солиш мақсадларида Солиқ кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликни қўллаш чоғида активлар ва (ёки) мажбуриятларнинг қиймати ўзгарганлиги муносабати билан бухгалтерия

ҳисобида акс эттирилган даромадларга солиқ солиш мақсадидаги даромадлар сифатида қаралмайди, бундан ҳақиқатда олинган даромадлар мустасно.

Даромадни эътироф этиш санаси бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ аниқланади.

Солиқ тўловчининг даромадларига тузатиш киритиш Солиқ кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Агар муайян бир даромад даромадларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, жами даромадни аниқлашда мазкур даромад фақат бир марта киритилади.

Харажатлар:

Юридик шахсларнинг солиқ базасини аниқлашда жами даромадидан даромад олиш билан боғлиқ барча харажатлар чегириб ташланади, Солиқ кодексининг 317-моддасига чегириб ташланмайдиган харажатлар мустасно.

Солиқ тўловчи томонидан Ўзбекистон Республикасида ҳам, унинг ҳудудидан ташқарида ҳам ҳисобот (солиқ) даври давомида амалга оширилган (кўрилган), асосланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган чиқимлари (Солиқ кодексининг 333 — 336-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса зарарлар) харажатлар деб эътироф этилади.

Асосланган харажатлар деганда баҳоси пул шаклида ифодаланган, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар тушунилади.

Ҳар қандай чиқимлар, башарти улар ҳеч бўлмаганда қуйидаги шартлардан бирига мувофиқ келган тақдирда, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар деб эътироф этилади:

1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида қилинган бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаб туриш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ёхуд хизмат қилса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан алоқаси аниқ асосланган бўлса;

3) қонунчиликнинг қоидаларидан келиб чиқса.

Ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатлар деганда қуйидаги ҳужжатлар билан тасдиқланган чиқимлар тушунилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ расмийлаштирилган ҳужжатлар;

2) тегишли харажатлар амалга оширилган чет давлат ҳудудида қўлланиладиган тартибга мувофиқ расмийлаштирилган ҳужжатлар;

3) бошқа шаклда расмийлаштирилган, шу жумладан хизмат сафари тўғрисидаги буйруқ, йўл ҳужжатлари, шартномага мувофиқ кўрсатилган хизмат ҳақидаги ҳисобот билан расмийлаштирилган ҳужжатлар.

Амортизация қилинадиган активларни сотиб олиш ва ҳисобга олиннадиган қўшилган қиймат солиғининг суммаси, шу харажат сифатида эътироф этилмайди,

бундан Солиқ кодекснинг 314-моддасида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Агар айтилган бир харажатлар харажатларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, солиқ базасини ҳисоб-китоб қилишда мазкур харажатлар фақат бир марта чегириб ташланади.

Солиқ тўловчининг қиймати чет эл валютасида ифодаланган харажатлари миллий валютада қиймати ифодаланган харажатлар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Агар бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ харажатни эътироф этиш Солиқ кодексга мувофиқ харажатни аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур харажат солиқ солиш мақсадларида Солиқ кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Солиқ солиш мақсадларида, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликни қўллаш чоғида активлар ва (ёки) мажбуриятларнинг қиймати ўзгарганлиги муносабати билан бухгалтерия ҳисобида акс этирилган чиқимларга харажатлар сифатида қаралмайди, бундан ҳақиқатда тўланган харажатлар мустасно.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчилик талабларига мувофиқ, узоқ муддатли активларнинг дастлабки қийматига ва захираларнинг таннархига киритилган харажатлар амортизация ажратмалари воситасида ва бундай захираларнинг таннархи орқали чегирмалар жумласига киритилиши лозим.

Солиқ кодекси 306-моддасининг еттинчи қисмига мувофиқ амортизация ажратмалари ҳисобланмайдиган узоқ муддатли активларнинг қиймати мазкур активлар ушбу Кодекснинг 298-моддасида назарда тутилган тартибда чиқиб кетаётганда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчининг харажатларига тузатишлар киритиш Солиқ кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш ва табиий ресурсларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун харажатлар:

Мазкур харажатлар Солиқ кодекси 311-моддаси билан тартибга солинади:

Ер қаъридан фойдаланувчи томонидан қазиб олишни бошлашдан олдин геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш, фойдали қазилмаларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун амалга оширилган харажатлар, шу жумладан баҳолашга, жиҳозлашга доир харажатлар, шунингдек Солиқ кодексга мувофиқ чегириб ташланиши лозим бўлган бошқа харажатлар амортизация қилинадиган активнинг алоҳида гуруҳини ташкил этади. Бунда ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, бундай чиқимлар белгиланган нормалар доирасида харажатлар жумласига киритилади.

Конда фойдали қазилмаларни қазиб олиш даврида худди шу конда устки қатламни очиш ишлари бўйича қилинган харажатлар лойиҳанинг техник-иқтисодий асосномасига ва солиқ тўловчининг солиқ солиш мақсадларидаги ҳисоб сиёсатига мувофиқ руда жисмларининг босқичлари ёки таркибий қисмлари кесимидаги ҳажмларга мутаносиб равишда ҳисобланган амортизация қилинадиган активнинг

алоҳида гуруҳини ҳосил қилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган харажатлар фойдали қазилмаларни қазиб олиш бошланган ёки устки қатламни очиш ишлари якунланган пайтдан эътиборан солиқ тўловчининг жами даромадидан амортизация ажратмалари тарзида чегириб ташланади.

Амортизация ажратмаларининг ҳар йилги суммаси, солиқ тўловчининг хоҳишига кўра белгиланадиган амортизация нормасини қўллаш йўли билан:

бирок ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган амортизация қилинадиган актив гуруҳи бўйича тўпланган харажатлар суммасининг 15 фоизидан ортик бўлмаган миқдорда;

бирок ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган амортизация қилинадиган актив гуруҳи бўйича тўпланган харажатлар суммасининг 33 фоизидан ортик бўлмаган миқдорда ҳисоблаб чиқарилади.

Номаҳсулдор кудук тугатилган ёхуд солиқ тўловчи ер қаъри участкасидаги ишларни иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ эмаслиги, геологик жиҳатдан истиқболсизлиги ёки бошқа сабабларга кўра тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган тақдирда, башарти ер қаъридан фойдаланиш ҳуқуқи тўлиқ тугатилса, солиқ тўловчи бундай ҳуқуқ тугатилган ҳисобот (солиқ) даврида қилинган харажатлар суммасини чегириб ташлашга ҳақли.

Шундан келиб чиқиб, корхона томонидан истиқболли майдонларда қазиб олишни бошлашдан олдин ўтказилган геологик жиҳатдан ўрганиш, кидириш ва қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун харажатлар келгуси давр харажлари таркибида ҳисобга олинади ҳамда қазиб олиш ишлари бошлангандан кейин йиллик 15 фоиз миқдорида (яъни 80 ой давомида) ишлаб чиқариш таннархига ҳисобдан чиқарилади.

Қазиб олиш ишлари олиб борилаётган майдонларнинг бир қисмида ўтказилган геологик жиҳатдан ўрганиш, кидириш ва қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари ҳисобини юритиш Кодексда назарда тутилмаганлиги сабабли бундай харажатлар тўғридан-тўғри ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг таннархига олиб борилади.

Майдон бўйича қазиб олиш ишлари юқорида кўрсатилган муддат (80 ой) дан олдин якунланганда келгуси давр харажлари таркибидаги ушбу майдонга тегишли қолдиқ (амортизация қилинмасдан қолган) сумма бир йўла тегишли мутахассисларнинг ҳулосаси (йиғилиш баёни) асосида давр харажатларига ҳисобдан чиқарилади ва ушбу сумма чегириладиган ёки чегирилмайдиган харажат сифатида инобатга олинади.

Чегириб ташланмайдиган харажатлар

Солиқ базасини аниқлашда чегириб ташланмайдиган харажатлар жумласига қуйидагилар киради:

1) қонунчиликка мувофиқ ваколатли орган томонидан белгиланган моддий қимматликларнинг табиий камайиши нормаларидан, улар мавжуд бўлмаганда эса,

солиқ тўловчи томонидан белгиланган нормалардан ортиқча товарлар йўқолиши;

2) умумий овқатланиш корхоналарига ёки бошқа ташкилотларга жойларни текин бериш харажатлари, ушбу корхоналар ва ташкилотлар учун коммунал хизматларнинг қийматини тўлаш;

3) солиқ тўловчининг Солиқ кодекси 376-моддасида назарда тутилган, жисмоний шахснинг моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобланадиган харажатлари, бундан товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадларининг 0,5 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда ўз ходимларига ва уларнинг яқин қариндошларига оммавий-маданий ҳамда концерт-томоша тадбирларига бориши учун чипталар харид қилишга доир харажатлар мустасно;

4) дала (сафар) таъминоти, ходимнинг шахсий автотранспортдан хизмат мақсадларида фойдаланганлик учун қонунчиликда белгиланган нормалардан ортиқча тўловлар;

5) пенсияларга устамалар ва қўшимча тўловлар;

6) Солиқ кодекси 377-моддаси биринчи қисми 10-бандининг тўртинчи ва бешинчи хатбошиларида кўрсатилган моддий ёрдам;

7) хайрия ёрдамини амалга ошириш учун харажатлар, бундан меценатлик кўмагини кўрсатиш, ўқув-тарбия муассасаларига ёки етим болаларга ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларга моддий ёрдам кўрсатиш учун йўналтирилган маблағлар, шунингдек Болаларни қўллаб-қувватлаш жамоат фондига хайрия қилинган маблағлар мустасно;

8) қонунчиликда назарда тутилган нормалардан ортиқча тарзда атроф-муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндилар жойлаштирганлик учун компенсация тўловлари;

9) лойиҳалар ва қурилиш-монтаж ишларидаги камчиликларни, объект ёнидаги оморга ташиб келтирилгунига қадар юз берган бузилишлар ва деформацияларни бартараф этишга доир харажатлар, коррозияга қарши муҳофазадаги нуқсонлар туфайли тафтиш ўтказиш (асбоб-ускуналарни қисмларга ажратиш) харажатлари ҳамда ушбу харажатларнинг ўрнини камчиликлар, бузилишлар ёки зарарлар учун жавобгар бўлган маҳсулот етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобидан қоплаш имкони бўлмаган миқдордаги бошқа шунга ўхшаш харажатлар;

10) айбдорлари аниқланмаган талон-торож қилишлар ва камомадлардан ёки айбдор тараф ҳисобидан зарур суммаларнинг ўрнини қоплаш имкони бўлмаган тақдирда кўрилган зарарлар;

11) бошқа шахслар учун тўланган солиқлар;

12) солиқ текширувлари натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар ва йиғимлар;

13) солиқ тўловчининг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган тадбирларга (соғлиқни сақлашга оид, спорт ва маданий тадбирлар, дам олишни ташкил этиш ҳамда бошқа шунга ўхшаш тадбирларга) доир харажатлари, бундан тадбирларни ўтказишга доир мажбуриятлар қонунчилик билан солиқ

тўловчининг зиммасига юклатилган ҳоллар мустасно;

14) касаба уюшмалари кўмиталарига ёрдам кўрсатиш;

15) маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган хизматлар (шаҳарларни ва шаҳарчаларни ободонлаштириш бўйича хизматлар, қишлоқ хўжалигига ёрдамлашиш ва хизматларнинг бошқа турлари) кўрсатганлик учун қилинган харажатлар;

16) ушбу бўлимда назарда тутилган ҳоллардан ташқари солиқ солинмайдиган даромад олиш билан боғлиқ харажатлар;

17) ҳақиқатда хизматлар кўрсатмасдан, товарларни жўнатмасдан туриб амалга оширилган операциялар бўйича харажатлар, агар бундай факт суднинг қонуний кучга кирган қарори билан аниқланган ва унда ушбу харажатларни амалга оширган солиқ тўловчининг номи кўрсатилган бўлса;

18) даромад олишга қаратилган фаолият билан боғлиқ бўлмаган харажатлар, агар қонунчиликка мувофиқ бундай харажатларни амалга ошириш мажбурияти солиқ тўловчининг зиммасига юклатилмаган бўлса;

19) бюджет тизимига киритилиши лозим бўлган (киритилган) пенялар, жарималар ва бошқа санкциялар;

20) сотиб олишга, ишлаб чиқаришга, қурилишга, монтаж қилишга, ўрнатишга доир ва амортизация қилинадиган активларнинг қийматига қўшиладиган бошқа харажатлар, шу жумладан қўшимча қуриш, қўшимча жиҳозлаш, реконструкция қилиш, модернизация қилиш, техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш ҳолларида амалга ошириладиган, амортизация чегирмалари воситасидаги харажатлар жумласига киритиладиган харажатлар;

21) солиқ тўловчининг амортизация қилинмайдиган мол-мулкнинг бошланғич қийматига Солиқ кодексининг 306-моддасига мувофиқ киритиладиган харажатлари;

22) Солиқ кодексига чегирмалар жумласига киритиш нормалари белгиланган харажатларнинг мазкур нормалар қўлланилган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган чегирманинг энг юқори суммасидан ортиқ бўлган сумма;

23) шакллантирилиши назарда тутилмаган захираларга, захира фондлари ва бошқа фондларга ажратмалар, бундан Солиқ кодексининг 315, 316 ва 326-моддаларида назарда тутилган нормалар доирасидаги харажатлар мустасно;

24) солиқ тўловчи томонидан ҳисобланган дивидендлар суммалари;

25) солиқ тўловчи томонидан бошқа шахсларнинг фойдасига тўланадиган ихтиёрий суғурта бадаллари;

26) солиқ тўловчи томонидан Солиқ кодексининг 310-моддасига мувофиқ солиқ солиш мақсадларида харажатлар деб эътироф этиладиган харажатларнинг суммасидан ортиқча ҳисобланган фоизлар ва айрим чиқимлар;

27) текин берилган мол-мулкнинг (хизматларнинг) қиймати ва бундай бериш билан боғлиқ бўлган (шу жумладан қўшилган қиймат солиғи суммаси киритилган) харажатлар, бундан Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра мол-мулкни ўтказиш,

шунингдек телекоммуникация тармоқларидаги тезкор-қидирув тизимининг техник воситаларини ўтказиш ва улардан фойдаланиш бўйича хизматлар кўрсатиш мустасно;

28) ишончли бошқарув муассисининг ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ бўлган харажатлари, агар ишончли бошқарув шартномасига кўра муассис наф олувчи бўлмаса;

29) нотижорат ташкилотларига ва халқаро ташкилотларга тўланадиган бадаллар, йиғимлар ва бошқа тўловлар, бундан бундай бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаш қонунчиликда (шу жумладан чет давлатларнинг қонунчилигида) назарда тутилган ва (ёки) ушбу бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаган солиқ тўловчилар томонидан фаолиятни амалга оширишнинг шarti ёхуд мазкур ташкилотлар томонидан солиқ тўловчилар ўз фаолиятини юритиши учун зарур хизматлар тақдим этишнинг шarti бўлган ҳоллар мустасно;

30) солиқ тўловчи томонидан ташкил этилган захира маблағлари ҳисобига амалга оширилган харажатлар, агар бундай захираларни ташкил этишга доир харажатлар ушбу Кодексда ёки бошқа қонунчиликда белгиланган тартибда чегирмалар жумласига киритилган бўлса;

31) мол-мулк нархининг пасайиш (қадрсизланиш) суммалари;

32) товар-моддий қимматликларни яроқсизлиги сабабли (сақлаш муддати ўтганлиги, жисмоний ва (ёки) маънавий эскирганлиги, шунга ўхшаш бошқа сабабларга кўра) ҳисобдан чиқаришдан кўрилган зарарлар, бундан фавқулодда ҳолатлар (табiiй офат, ёнгин, авария, йўл-транспорт ҳодисаси ва ҳоказолар) оқибатида кўрилган зарарлар мустасно);

33) муддати ўтган ва кечиктирилган кредитлар (қарзлар) бўйича муддатли қарз учун кредит шартномасида назарда тутилган ставкалардан ортиқча фоизлар;

34) хўжалик шартномалари шартларини бузганлик учун тўланган ёки тан олинган жарималар, пенялар ва санкцияларнинг бошқа турлари.

Солиқ ставкалари:

Корхона солиқ солинадиган фойдадан 15 фоиз солиқ ставкаси миқдоридан тўловлар амалга оширилади.

Солиқ агенти сифатида тўлов манбаида ушлаб қолинадиган дивидендлар кўринишида тўланадиган даромадлардан олинадиган солиқ ставкаси 5 фоиз миқдоридан тўловлар амалга оширилади.

Солиқ даври. Ҳисобот даври:

Календарь йил солиқ давридир.

Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби:

Ҳисобот (солиқ) даврининг якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда аниқланади.

Ҳисобот даври якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ даврининг бошидан ошиб борувчи якун билан, солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фоизлардаги

улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ тўловчи Солиқ кодексининг 342-моддасида белгиланган ҳолларда ва тартибда фойда солиғини ёки чет давлатда тўланган даромадлардан олинган худди шундай турдаги тўланган солиқни ҳисобга ўтказиш йўли билан солиқ суммасини камайтиришга ҳақли.

Солиқ ҳисоботи солиқ даври ўтганидан кейин солиқ бўйича ҳисобда турган жойидаги солиқ органига такдим этилади.

Солиқ ҳисоботи қуйидаги муддатларда такдим этилади:

- 1) ҳисобот даври яқунлари бўйича — ҳисобот давридан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай;
- 2) солиқ даври яқунлари бўйича — солиқ даври ўтгандан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш тартиби:

Солиқни тўлаш ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича, тегишли ҳисобот (солиқ) даври учун солиқ ҳисоботини такдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

Жами даромади жорий солиқ давридан олдинги солиқ даври учун киритилган тузатишлар ҳисобга олинган ҳолда ўн миллиард сўмдан ошадиган солиқ тўловчилар ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловларини ҳисобот даври ҳар бир ойнинг йигирма учинчи кунидан кечиктирмай тўлайди.

Жорий солиқ даврининг биринчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ўтган солиқ даврининг охириги чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўлови суммасига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг иккинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси жорий йилнинг биринчи ҳисобот даври учун солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғи суммасининг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг учинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ярим йиллик яқунларига кўра солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ва биринчи чорак яқунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солиқ даврининг тўртинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси тўққиз ойлик яқунларига кўра солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ва ярим йиллик яқунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиғининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Агар ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси манфий ёки нолга тенг бўлса, кўрсатилган тўловлар тегишли чоракда амалга оширилмайди.

Ҳисобот (солиқ) даври яқунлари бўйича ҳисобот (солиқ) даври мобайнида

тўланган ҳар ойлик бўнак тўловлари суммаси ҳисобот (солиқ) даври учун солиқ ҳисоботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган солиқни тўлаш чоғида ҳисобга олинади.

3. ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ДАРОМАД СОЛИҒИ:

Солиқ тўловчилар:

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг солиқ тўловчилари деб қуйидагилар эътироф этилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар;
- 2) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахслар.

Солиқ солиш объекти:

Солиқ тўловчининг жами даромади жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг солиқ солиш объекти деб ҳисобланади.

Солиқ базаси:

Солиқ базаси қуйидагилар ҳисобланади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар учун —солиқ имтиёзларини ҳисобга олган ҳолдаги жами даромадлари;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун —солиқ имтиёзлари қўлланмаган ҳолдаги жами даромадлари.

Солиқ базасини аниқлашда солиқ тўловчининг ҳам пул шаклида, ҳам натура шаклида олган даромадлари ёки даромадларни тасарруф этиш учун юзага келган ҳуқуқлари, шунингдек моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган даромадлари, ҳақиқатда даромадлар олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг курси бўйича миллий валютага қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Турли солиқ ставкалари бўйича олинадиган солиқ базаси алоҳида аниқланади.

Солиқ базаси, солиқ даври бошидан эътиборан ўсиб боровчи яқун билан аниқланади.

Агар солиқ тўловчининг даромадидан унинг ўз фармойишига, суднинг ёки бошқа органлар ва ташкилотларнинг қарорига кўра ушлаб қолишлар амалга оширилса, бундай ушлаб қолишлар солиқ базасини камайтирмайди.

Жами даромад:

Жами даромад солиқ тўловчи томонидан ҳисобот (солиқ) даври давомида олинган қуйидаги даромадлардан ташкил топади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари учун — Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олинган даромадлардан;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун — Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлардан.

Жами даромадга киритилмайдиган даромадлар:

Қуйидагилар жами даромад таркибига киритилмайди:

1) Ўзбекистон Республикасининг давлат мукофотларига ва давлат пул мукофотларига сазовор бўлган солиқ тўловчи олган бир йўла бериладиган давлат пул мукофоти ёки шунга тенг баҳодаги эсдалик совғаларининг қиймати, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида бир йўла бериладиган пул мукофоти ва совғалар;

2) қонунчиликка мувофиқ уй-жой-коммунал хизматлар ҳақини тўлаш бўйича ҳар ойлик компенсация пул тўловлари;

3) давлат пенсиялари, қонун ҳужжатларида белгиланган нафақалар, бундан вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик нафақаси (оиланинг бетоб аъзосини парвариш қилиш бўйича нафақа) мустасно;

4) мажбурий жамғариб бориладиган пенсия бадаллари, улар бўйича фоизли даромадлар, шунингдек жамғариб бориладиган пенсия тўловлари.

Солиқ агентларининг Солиқ кодекснинг 386-моддасида назарда тутилган жисмоний шахс фойдасига амалга оширадиган қуйидаги харажатларига солиқ тўловчининг даромади сифатида қаралмайди:

1) меҳнат шaroитлари ноқулай бўлган ишларда банд бўлган ходимларни қонунчиликда белгиланган тартибда сут, даволаш-профилактика озик-овқати, газланган шўр сув, шахсий ҳимоя ва гигиена воситалари билан таъминлаш бўйича харажатлари;

2) касаба уюшмаси қўмитаси томонидан амалга ошириладиган тўловлар, шу жумладан аъзолик бадаллари ҳисобидан касаба уюшмаси аъзоларига бериладиган моддий ёрдам, бундан касаба уюшмаси қўмитасининг ходимларига меҳнат вазифаларини бажарганлик учун бериладиган пул мукофотлари ва бошқа тўловлар мустасно;

3) фавқулодда ҳолатлар муносабати билан етказилган зарарлар суммаси доирасида бериладиган моддий ёрдам суммалари;

4) ходимларни иш жойига олиб бориш ва олиб қайтиш бўйича харажатлари;

5) диний расм-русумлар ва маросимларни, байрам тантаналарини ўтказиш, вакиллик харажатлари, шаҳар йўловчилар транспортида ходимларнинг хизмат қатновлари учун фойдаланиладиган йўл қарточкаларини олиш, шунингдек юридик шахснинг ходимларнинг меҳнат ва дам олиш шaroитларини таъминлаш билан боғлиқ ҳамда муайян жисмоний шахсларнинг даромади ҳисобланмайдиган бошқа харажатлари;

6) ходимга хизмат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган махсус кийим-бош, махсус пойабзал, формали кийим-бош бериш харажатлари ёки уларни пасайтирилган баҳоларда сотиш муносабати билан қилинган харажатлар, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда айрим тоифадаги ходимларни ўз хизмат вазифаларини бажариши чоғида озик-овқат билан таъминлаш бўйича харажатлар;

7) ходим бошқа жойга ишга ўтказилганда ёхуд кўчиб борганда кўчиш, мол-мулкни кўчириб боришга, жой ижарасига (йўл харажатлари учун бериладиган пул)

оид харажатларни тўлаш ёки бу харажатларнинг ўрнини қоплаш харажатлари, шу жумладан Вазирлар Маҳкамаси томонидан аниқланадиган олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган бюджет ташкилотларига олий таълим муассасалари битирувчилари орасидан бакалавриятни ёки магистратурани тамомлагандан сўнг уч йил ичида ишга қабул қилинган ходимларга, шунингдек мазкур олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган оилавий шифокорлик пунктларига ва оилавий поликлиникаларга ҳамда таълим муассасаларига ишга қабул қилинган, бошқа ҳудудларда яшайдиган олий маълумотли шифокорларга ва мутахассисларга тўланадиган бошланғич ёрдам пули;

8) хизмат сафарларига оид қуйидаги компенсация тўловлари:

тасдиқловчи ҳужжатлар асосида хизмат сафари жойига бориш ва у ердан қайтиб келиш учун, шу жумладан жой банд қилиш учун ҳақ тўлашни қўшган ҳолда ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Йўл ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, темир йўл транспортидаги (агар темир йўл қатнови бўлмаса, шаҳарлараро автобусдаги) йўл ҳақи қиймати миқдоридан, лекин авиачипта қийматининг 30 фоизидан ошмайдиган миқдорда;

уй-жойни ижарага олиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Яшаганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаган тақдирда, қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида;

қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида хизмат сафарида бўлинган вақт учун тўланадиган кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар);

қонунчиликда белгиланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган бошқа тўловлар;

9) қонунчиликда назарда тutilган нормалар доирасида ходимга тўланадиган компенсация тўловлари (компенсациялар):

доимий иши йўлда кечадиган, ҳаракатланиш ва (ёки) қатнов тусига эга бўлган, шунингдек вахта усулида ишларни бажаришда ходимга компенсация тўловлари (компенсациялар);

хизмат ишларида шахсий автомобилдан фойдаланганлик учун компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан хизмат сафарлари мустасно;

дала таъминоти;

Вазирлар Маҳкамаси томонидан аниқланадиган олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган бюджет ташкилотларига олий таълим муассасалари битирувчилари орасидан бакалавриятни ёки магистратурани тамомлагандан сўнг уч йил ичида ишга қабул қилинган ходимларга, шунингдек мазкур олис ва бориш қийин бўлган ҳудудларда жойлашган оилавий шифокорлик пунктларига ва оилавий поликлиникаларга ҳамда таълим муассасаларига ишга қабул қилинган, бошқа ҳудудда яшайдиган олий маълумотли шифокорларга ва мутахассисларга уй-жой ижараси учун ҳар ойлик пул компенсацияси;

қонунчиликда назарда тutilган тартибда ва нормалар бўйича бошқа

компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан Солиқ кодексининг 373 ва 377-моддаларида кўрсатилганлари мустасно;

10) меҳнатда майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача тарзда шикаст етганлик билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш бўйича қуйидаги миқдордаги тўловлар:

жабрланувчи меҳнатда майиб бўлгунига қадар олган ўртача ойлик иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобидаги, унинг касбга оид меҳнат қобилиятини йўқотганлик даражасига мувофиқ белгиланадиган ҳар ойлик тўловлар (вояга етмаган шахс меҳнатда майиб бўлиб қолган тақдирда, зарарнинг ўрни унинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиққан ҳолда, лекин қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1,76 бараваридан кам бўлмаган миқдорда қопланади);

махсус тиббий парваришга муҳтож жабрланувчиларга қўшимча харажатлар учун ойига меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 70,3 фоизи миқдоридаги тўловлар;

жабрланувчининг маиший парвариши учун қўшимча харажатлар тариқасида ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 17,6 фоизи миқдоридаги тўловлар;

ходимнинг соғлиғига шикаст етказилганлиги муносабати билан иш берувчи томонидан бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида жабрланувчининг йиллик ўртача иш ҳақи миқдоридаги тўловлар;

11) боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан қуйидаги миқдордаги тўловлар:

мархумнинг ўртача иш ҳақининг вафот этган боқувчининг қарамоғида бўлган ва унинг вафоти муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган меҳнатга қобилиятсиз шахсларга тўғри келадиган улуши миқдоридаги тўловлар;

боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган шахсларга бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида мархумнинг ўртача йиллик иш ҳақининг олти баравари миқдоридаги тўловлар;

12) ўқувчилар ва талабаларнинг таълим олиши учун Ўзбекистон Республикасининг профессионал ва олий таълим ташкилотлари билан тўғридан-тўғри шартномалар бўйича пулли-контракт асосида ўтказиладиган маблағлар;

12.1) нодавлат мактабгача таълим ташкилотларининг ва мактабларнинг, шу жумладан давлат-хусусий шериклик шартлари асосида ташкил этилган нодавлат мактабгача таълим ташкилотларининг ва мактабларнинг қонунчиликда белгиланган нормалар доирасида ижтимоий кўмакка муҳтож оилаларнинг истеъдодли ва иқтидорли фарзандларини, шунингдек махсус контингентдаги тарбияланувчиларнинг муайян сонини бепул ўқитиш билан боғлиқ харажатлари;

13) ходимларнинг малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш харажатлари.

14) солиқ тўловчининг мижозларнинг товарлар ва хизматларни сотиб олиш фаоллигини оширишга қаратилган ва бонуслар (баллар, мижозни ушбу

ташкilotлардан товарлар (хизматлар) сотиб олиш фаоллигини белгиловчи бошқа бирликлар) ҳисобланишини назарда тутувчи дастурларда иштироки натижасида ушбу дастурда белгиланган асослар бўйича олинган пул ва натура шаклидаги даромадлари. Даромадлар солиқ тўловчининг жами даромадига қуйидаги ҳолларда қўшилади:

солиқ тўловчининг ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган дастурларда иштирок этиши очик оферта шартларисиз амалга оширилганда;

солиқ тўловчи ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган мамлакатимиздаги ва чет эл ташкilotларининг дастурларига, уларда акцепт муддати ўттиз кундан кам ва (ёки) уларда оммавий офертани муддатидан олдин чақириб олиш имконияти назарда тутилган шартлар асосидаги очик офертага қўшилганда;

ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган ташкilotчи билан лавозим мажбуриятларини бажаришда меҳнат муносабатларида бўлган, шунингдек солиқ тўловчи томонидан товарлар етказиб берганлик (ишлар бажарганлик, хизматлар кўрсатганлик) учун ҳақ (мукофот) ёки моддий ёрдам сифатидаги тўлов шаклидаги даромад тўланганда.

15) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, касаба уюшмалари, хайрия, экология жамғармалари ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан ташкilot этилган бошқа жамғармалар томонидан кўрсатилган ёрдам:

Уставда назарда тутилган фаолият доирасида бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар;

даволаш ва тиббий хизматлар қиймати, ногиронлиги бўлган шахсларни профилактика ва реабилитация қилиш учун техник асбоб-ускуналар олиш;

жисмоний шахснинг манфаатларини кўзлаб, товарлар ва хизматларни етказиб берувчидан олиш;

хайрия мақсадида бошқа шаклларда қўллаб-қувватлаш (бундан пул шаклида қўллаб-қувватлаш мустасно).

16) солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан белгиланадиган дастурларда иштирок этиши натижасида олинган бонуслар, пул мукофотлари тарзидаги пул тўловларидан иборат даромадлари.

Жами даромаднинг таркиби:

Солиқ кодексига биноан қуйидагилар жами даромадга:

- 1) меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар;
- 2) мулкый даромадлар;
- 3) моддий наф тарзидаги даромадлар;
- 4) бошқа даромадлар киради.

Солиқ имтиёзлари:

378-модда. Солиқ солинмайдиган даромадлар

Солиқ кодексининг 378-моддасига асосан қуйидаги даромад турларига солиқ солинмайди:

1) моддий ёрдам суммалари:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга бериладиган моддий ёрдам суммалари — меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

Солиқ кодекснинг 377-моддасида кўрсатилган бошқа ҳолларда, — солиқ даври учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

2) солиқ агенти томонидан қуйидаги йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари, бундан туристик йўлланмалар мустасно:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган санаторий-курорт ва соғломлаштириш муассасаларига йўлланмалар қийматини ногиронлиги бўлган шахсларга, шу жумладан ушбу иш берувчида ишламайдиган ногиронлиги бўлган шахсларга тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган болалар оромгоҳлари ва бошқа соғломлаштириш оромгоҳлари, шунингдек санаторий-курорт ҳамда соғломлаштириш муассасаларига ўз ходимларининг ўн олти ёшгача болалари (ўқийдиганларга — ўн саккиз ёшгача) учун йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

3) ўз ходимларига ҳамда уларнинг болаларига амбулатория ва (ёки) стационар тиббий хизмат кўрсатилганлиги учун иш берувчи томонидан тўланган суммалар, шунингдек иш берувчининг даволашга ҳамда тиббий хизмат кўрсатишга, ногиронлик профилактикаси ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг саломатлигини тиклашга доир техник воситаларни олишга оид харажатлари. Ходимларни даволаганлик, уларга тиббий хизмат кўрсатганлик учун иш берувчилар томонидан соғлиқни сақлаш муассасаларига нақд пулсиз ҳақ тўланган тақдирда, шунингдек соғлиқни сақлаш ташкилотлари томонидан ёзиб берилган ҳужжатлар асосида ушбу мақсадлар учун мўлжалланган нақд пул маблағлари бевосита ходимга, ходим йўқлигида эса — унинг оила аъзоларига, ота-онасига берилган ёки мазкур мақсадлар учун мўлжалланган маблағлар ходимнинг банкдаги ҳисобварағига киритилган тақдирда, бу даромадлар солиқ солишдан озод қилинади;

4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидан ташқарига ишлаш учун юборилиши муносабати билан қонунчиликда белгиланган суммалар доирасида бюджет ташкилотларидан чет эл валютасида олинган иш ҳақи суммалари ва бошқа суммалар;

5) вақтинчалик бир марталик ишларни бажаришдан олинган даромадлар, агар бундай ишларга ёллаш вақтинчалик бир марталик иш билан таъминлаш марказлари кўмагида амалга оширилаётган бўлса;

6) халқаро спорт мусобақаларида совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

7) халқаро ҳамда республика танловлари ва мусобақаларида олинган буюм тарзидаги совринларнинг қиймати;

8) иш берувчидан солиқ даври мобайнида меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 2,11 бараваригача бўлган қийматдаги:

ходимлар натура шаклида олган совғалар;

илгари мазкур иш берувчининг ходимлари бўлган ишламаётган пенсионерлар ва меҳнат қобилиятини йўқотган шахслар, вафот этган ходимнинг оила аъзолари томонидан олинган совғалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

9) жисмоний шахслардан мерос ёки ҳада тартибида, шунингдек текинга олинган пул ва натура шаклидаги даромадлар, бундан қуйидагилар мустасно:

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларининг, адабиёт ҳамда санъат асарлари ижрочиларининг, шунингдек кашфиётлар, ихтиролар ва саноат намуналари муаллифларининг меросхўрларига (ҳуқуқий ворисларига) тўланадиган пул мукофотлари;

10) солиқ тўловчининг қуйидагиларга йўналтириладиган, солиқ солиниши лозим бўлган иш ҳақи ва бошқа даромадлари:

Ўзбекистон Республикасининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида таълим олиш (ўзининг, фарзандларининг, шунингдек йигирма олти ёшга тўлмаган эрининг (хотинининг) таълим олиши) учун тўлов. Мазкур имтиёз солиқ тўловчининг профессионал ва олий таълим ташкилотларида ўқиш учун тижорат банклари томонидан ажратилган таълим кредитларига (фоизлари билан) қоплашга йўналтирилган даромадларига нисбатан ҳам қўлланилади;

фарзандларига нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари ва (ёки) мактаблар кўрсатадиган таълимга оид хизматлар учун ота-она (фарзандликка олувчилар) томонидан ҳар бир фарзанд учун тўланадиган ойига 3 миллион сўмгача бўлган тўловлар;

солиқ базасининг 50 фоизидан ошмаган ҳолда, меценатлик кўмагини кўрсатиш;

олинган ипотека кредитларини ва улар бўйича ҳисобланган фоизларни солиқ даври давомида жами меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг саксон бараваригача бўлган миқдорда қоплашга, башарти уй-жой фондининг қўчмас мулк объектларини сотиб олиш, қуриш ёки реконструкция қилиш дастлабки бадалнинг ва (ёки) ипотека кредити бўйича фоизларнинг бир қисmini қоплаш учун бюджетдан ажратилган субсидиялар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилган бўлса. Мазкур солиқ имтиёзи қарз олувчига ва (ёки) бирга қарз олувчиларга нисбатан, башарти уларнинг солиқ солинмайдиган даромадлари жами суммаси белгиланган миқдордан ошмаса, татбиқ этилади. Бунда ёш оила бўлган эр-хотиннинг олган ипотека кредитларини ҳамда улар бўйича ҳисобланган фоизларни тўлашга йўналтирилган иш ҳақи ва бошқа даромадларига нисбатан солиқ имтиёзи эр-хотин ёки улардан бири белгиланган ёшга тўлгунига қадар, ушбу хатбошида бюджетдан ажратилган субсидиялар бўйича белгиланган шартлар инобатга олинмаган ҳолда қўлланилади. Агар 2023 йил 1 январдан кейин ипотека кредити ҳисобига сотиб олинган, қурилган ёки реконструкция

қилинган уй-жой фондининг кўчмас мулк объектлари кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ўттиз олти ой ичида бошқа шахсга ўтказилган бўлса, солиқ имтиёзининг амал қилиши солиқ имтиёзини қўллашнинг бутун даври учун солиқни тўлаш мажбурияти тикланган ҳолда бекор қилинади;

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Халқ банкидаги ихтиёрий равишда шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига;

11) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳады шартномалари бўйича) олинган улушлар, пайлар ва акциялар тарзидаги даромадлар, агар бу улушларни, пайларни ва акцияларни бериш яқин қариндошлар ўртасида амалга оширилса.

12) солиқ тўловчининг солиқ даври давомида қуйидагиларни тўлаш учун йўналтириладиган, базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваригача бўлган миқдордаги иш ҳақи суммалари ва бошқа даромадлари:

қайта тайёрлаш ва малака ошириш учун нодавлат таълим ташкилотларига тўловларни, курсни тугатганлик тўғрисида шундай ташкилотлар томонидан берилган ҳужжат мавжуд бўлганда.

Айрим тоифадаги солиқ тўловчиларнинг жами даромадини камайтириш:

Қуйидаги солиқ тўловчилар солиқ солишдан қисман (даромадлар қайси ойда олинган бўлса, ўша ойда ҳар бир ой учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1,41 баравари миқдоридagi даромадлар, ушбу қисмнинг 3-бандида кўрсатилган шахслар учун эса меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 3 баравари миқдоридagi даромадлар бўйича) озод этилади:

1) “Ўзбекистон Қаҳрамони”, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган шахслар, учала даражадаги Шухрат ордени билан тақдирланган шахслар. Бу имтиёз тегишинча “Ўзбекистон Қаҳрамони² унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонунчилик билан белгиланадиган, уларга тенглаштирилган шахслар. Мазкур имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, ногиронлиги бўлган бошқа шахсларга (қатнашчиларга) ногиронлиги бўлган шахснинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳномаси асосида берилади;

3) болалиқдан ногиронлиги бўлган шахслар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-ижтимоий эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

4) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ёлғиз оналар. Бу имтиёз ҳар бир бола учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари томонидан тақдим этиладиган маълумотнома асосида берилади;

5) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ҳамда боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олмайдиган бева аёл ва бева эркаклар. Бу имтиёз эрнинг (хотиннинг) вафот этганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, болалар туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномалар, янги никоҳдан ўтмаганлик ҳамда Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамгармаси туман (шаҳар) бўлимининг боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олинмаслиги ҳақидаги маълумотномаси тақдим этилган тақдирда берилади;

б) болалигидан ногиронлиги бўлган шахс, доимий парваришни талаб этадиган фарзанди билан бирга яшаб, уни тарбиялаётган ота ёки она. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки соғлиқни сақлаш муассасасининг доимий парвариш зарурлигини тасдиқловчи тиббий маълумотномаси асосида берилади.

Ушбу моддада назарда тутилган солиқ имтиёзлари тегишли ҳужжатлар тақдим этилган тақдирда қўлланилади.

Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ календарь йил давомида вужудга келган тақдирда, солиқ имтиёзи унга бўлган ҳуқуқлар вужудга келган пайтдан эътиборан қўлланилади.

Агар солиқ тўловчи ушбу моддада назарда тутилган бир нечта асос бўйича солиқ имтиёзига доир ҳуқуққа эга бўлса, унга хоҳишига қараб фақат битта солиқ имтиёзи берилади.

Солиқ имтиёзини қўллаш солиқ тўловчининг асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи бўйича, асосий иш жойи мавжуд бўлмаган тақдирда эса — яшаш жойидаги солиқ органлари томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқни ҳисоблаб чиқариш чоғида амалга оширилади. Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ йўқотилган тақдирда, солиқ тўловчи имтиёзга бўлган ҳуқуқни йўқотган пайтидан эътиборан ўн беш кун ичида бу ҳақда ундан солиқни ушлаб қоладиган юридик шахсга маълум қилиши керак.

Солиқ ставкалари:

Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган жисмоний шахснинг даромадларига 12 фоизлик солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади.

Дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадларга 5 фоизлик солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларига қуйидаги солиқ ставкалар бўйича солиқ солинади:

- Дивидендлар ва фоизлардан — 10 фоиз ставкада;
- халқаро ташишларда транспорт хизматлари тақдим этишдан олинadиган даромадлар (фрахтдан олинadиган даромадлар)дан — 6 фоиз ставкада;
- Мехнат шартномалари (контрактлари) ва фуқаролик-ҳуқуқий хусусиятдаги шартномалар бўйича олинган даромадлардан — 12 фоиз ставкада солиқ солинади.

Солиқ даври. Ҳисобот даври:

Календарь йил солиқ давридир.

Солиқ агентлари учун ҳисобот даври бир ойдир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, Солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва тўлаш тартиби:

Солиқ қуйидагилар томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади:

- 1) солиқ тўловчига даромад тўлайдиган солиқ агентлари томонидан;
- 2) солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда.

Солиқ кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ органи томонидан ҳам ҳисоблаб чиқарилиши мумкин.

Ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳисобланган жисмоний шахсларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига ўтказиладиган мажбурий ойлик бадаллар суммасига камайтирилади.

Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби ва муддатлари:

Солиқ агентлари ўзларининг солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига қуйидагиларни тақдим этиши шарт:

1) солиқ даври тугаганидан кейин ўттиз кун ичида — солиқ органларига тўлов манбаидан солиқ солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Солиқ қўмитаси томонидан Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани;

2) ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса — кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай;

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган, ходимлари 25 нафардан ортиқ бўлган алоҳида бўлинмаларга ва (ёки) филиалларга эга солиқ агентлари, ушбу алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ходимларига нисбатан мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган солиқ ҳисоботини — алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ҳисобда турган жойдаги солиқ органига тақдим этади.

Солиқни тўлаш тартиби:

Тўлов манбаида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси солиқ тўловчига даромадларни тўлаш билан бир вақтда, лекин солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай солиқ агенти томонидан тўланади.

Даромадлар натура шаклида амалга оширилганда солиқ натура тарзидаги тўлов амалга оширилган ой тугаганидан кейин беш кун ичида тўланади.

4. ИЖТИМОЙ СОЛИҚ

Солиқ тўловчилар:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари.

Солиқ солиш объекти:

Иш берувчининг ходимлар меҳнатига ҳақ тўлашга доир харажатлари ижтимоий солиқнинг солиқ солиш объектидир.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун чет эллик ходимлар билан таъминлаш юзасидан хизматлар кўрсатишга доир шартномалар бўйича Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсга тўланадиган чет эллик ходимларнинг даромадлари ҳам солиқ солиш объектидир.

Қуйидагилар солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

иш берувчининг ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги ёки соғлигига бошқача шикаст етганлиги билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш тарзидаги, Солиқ кодекс 369-моддаси учинчи қисмининг 10-бандида кўрсатилган миқдорлардан ортиқча харажатлари.

Солиқ базаси:

Солиқни ҳисоблаб чиқариш учун солиқ базаси Солиқ кодексининг 371-моддасига мувофиқ тўланадиган харажатлар суммаси сифатида аниқланади.

Солиқ ставкалари:

Корхона томонидан 12 фоиз ставкада ижтимоий солиқ тўловларини тўлади.

Ихтисослаштирилган цехлар, участкалар ва корхоналарда ишловчи ногиронлиги булган шахслар меҳдатидан фойдаланувчи солиқ тўловчилар 4,7 фоиз ставкада солиқ тўловларини тўлайди.

Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан пасайтирилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

Солиқ даври. Ҳисобот даври:

Календарь йил солиқ давридир.

Йил ойи ҳисобот давридир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби:

Солиқ солиш базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳар ойда ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ иш берувчининг ва айрим тоифадаги жисмоний шахсларнинг маблағлари ҳисобидан тўланади.

Солиқ ҳисоботи солиқ ҳисобида турилган жойдаги солиқ органларига солиқ тўловчи томонидан ортиб борувчи яқун билан ҳар ойда ҳисобот давридан кейинги ойнинг 15 кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади. Солиқни тўлаш ҳар ойда, солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

5. МОЛ-МУЛК СОЛИҒИ

Солиқ тўловчилар:

Корхона Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Солиқ кодекснинг 411-моддасига мувофиқ солиқ солиш объекти ҳисобланувчи мол-мулкларидан солиқ тўлайди.

Агар юридик шахс кўчмас мулкни молиявий ижарага (лизинг) олган бўлса, у ҳам солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Солиқ солиш объекти:

Кўчмас мулк юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ, солиқ солиш объекти ҳисобланади.

Кўчмас мулк жумласига қуйидагилар киради:

1) кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органларда рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган бинолар ва иншоотлар;

2) қурилиши тугалланмаган объектлар. Қурилиши тугалланмаган объектларга қурилиш объектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган объектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу объектнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичида қурилиши тугалланмаган объектлар киради;

3) темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотлар.

Қуйидаги кўчмас мулк объектлари солиқ солиш объекти ҳисобланмайди:

1) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари;

2) суғориш ва коллектор-дренаж тармоқлари;

3) солиқ тўловчининг балансида бўлган ҳамда тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилмаётган, фуқаро муҳофазаси ва сафарбарлик аҳамиятига молик объектлар;

4) ер участкалари.

Солиқ базаси:

Қуйидагилар солиқ базасидир:

1) Солиқ кодекси 411-моддаси иккинчи қисмининг 1 ва 3-бандларида назарда тутилган объектлар бўйича — ўртача йиллик қолдиқ қиймати.

Кўчмас мулкнинг қолдиқ қиймати ушбу мол-мулкнинг бошланғич (тикланиш) қиймати билан солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган ҳолда ҳисоблаб чиқилган амортизация миқдори ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида Солиқ кодекси 411-моддаси иккинчи қисмининг 1-бандида назарда тутилган объектларга нисбатан солиқ базаси қуйидаги миқдорларда 1 кв. метр учун мутлақ миқдорда белгиланган энг кам қийматдан паст бўлиши мумкин эмас:

Тошкент шаҳрида — уч миллион сўм;

Нукус шаҳрида ва вилоят марказларида — икки миллион сўм;

бошқа шаҳарларда ва қишлоқ жойларда — бир миллион икки юз минг сўм;

Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси ва халқ депутатлари вилоятлар Кенгашилари ушбу бандда белгиланган энг кам қийматга туманларнинг иқтисодий ривожланишига қараб 0,5 гача бўлган камайтирувчи коэффициент киритиши мумкин.

Агар объектнинг 1 кв. метри қиймати ушбу бандда белгиланган энг кам

қийматдан паст бўлса, солиқ тўловчи кўчмас мулк объектлари қийматини мустақил баҳолашни амалга оширишга ҳақли. Бунда мустақил баҳолаш натижалари, шу жумладан солиқ тўловчи томонидан ўтган икки йилда ўтказилган мустақил баҳолаш натижалари солиқ базаси сифатида эътироф этилади.

Энг кам қиймат татбиқ этилмайдиган кўчмас мулк объектлари қонунчиликда белгиланади.

2) Солиқ кодекси 411-моддаси иккинчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган объектлар бўйича — тугалланмаган қурилишнинг ўртача йиллик қиймати;

3) Солиқ кодекси 411-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандида белгиланган объектлар бўйича — мазкур объектларнинг ўртача йиллик қиймати (реализация қилинмаган қисми бўйича).

Солиқ базасини аниқлаш тартиби:

Солиқ солиш объектларининг ўртача йиллик қолдиқ қиймати (ўртача йиллик қиймат) солиқ давридаги ҳар бир ойнинг охириги кундаги ҳолатга кўра солиқ солиш объектларининг қолдиқ қийматларини (ўртача йиллик қийматларини) қўшишдан олинган сумманинг ўн иккидан бир қисми сифатида ортиб борувчи яқун билан аниқланади.

Солиқ базаси ҳар бир солиқ солиш объекти бўйича алоҳида аниқланади.

Солиқ имтиёзлари:

Қуйидагилар солиқдан озод қилинади:

1) қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини (номинал қуввати 0,1 МВт ва ундан ортиқ бўлган) ўрнатганлик учун қайта тикланувчи энергия манбаларидан энергия ишлаб чиқарувчилар, улар фойдаланишга жорий этилган пайтдан эътиборан ўн йил муддатга.

2) қишлоқ жойларда жойлашган (бундан шаҳарлар ва туманларнинг марказлари мустасно) антенна-мачта металл конструкциялари, шу жумладан уларга ўрнатилган ҳамда уларнинг ажралмас қисми бўлган конструкциялар

Солиқ ставкалари:

Солиқ ставкаси 1,5 фоиз миқдорида белгиланади.

Қурилиш норматив муддатда тугалланмаган объектларга нисбатан солиқ ставкаси 4 фоиз миқдорида белгиланади.

Солиқ ставкаси қуйидагиларга нисбатан 0,6 фоиз миқдорида белгиланади:

1) умумий фойдаланишдаги темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотлар;

2) консервация қилиниши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинган кўчмас мулк ва тугалланмаган қурилиш объектлари.

Солиқ даври:

Календарь йил солиқ давридир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби:

Солиқ тўловчилар солиқни Солиқ кодекси 412-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ ҳисоботи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига йилда бир марта, солиқ ҳисоботи давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай тақдим этилади.

Агар кўчмас мулк, Солиқ кодекси 411-моддасининг иккинчи қисми 3-бандида кўрсатилган объектлардан ташқари, солиқ тўловчининг солиқ бўйича ҳисобга олиш жойида жойлашмаган бўлса, солиқ ҳисоботи кўчмас мулк жойлашган ердаги солиқ органларига тақдим этилади.

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар солиқ бўйича бўнак тўловларни тўлайди.

Бўнак тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчилар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай, солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (тегишли йил учун мол-мулкнинг ўртача йиллик қолдиқ қийматидан (ўртача йиллик қийматидан) ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври мобайнида юзага келган солиқ тўловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўтгиз кундан кечиктирмай тақдим этади.

Ҳисоблаб чиқарилган бўнак тўловлар қуйидагича тўланади:

айланмадан солиқ тўловчилар ҳисобланмайдиган солиқ тўловчилар томонидан — йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида ҳар ойнинг 10-кунидан кечиктирмай. Бунда январь ойи учун 20 январдан кечиктирмай тўланади.

Солиқ даври мобайнида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарган тақдирда солиқ тўловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ даврининг қолган қисми учун бўнак тўловларга солиқнинг ўзгариш суммасига тенг улушларда тузатиш киритилади.

Солиқ даври учун тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси, бўнак тўловлар ҳисобга олинган ҳолда, солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай бюджетга ўтказилади.

Солиқ даврида солиқ бўйича бўнак тўловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ камайтирилган тақдирда, солиқ органи бўнак тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоблаб чиқади.

6. ЕР СОЛИҒИ

Солиқ тўловчилар:

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида ер

участкаларига эга бўлган юридик шахслар деб эътироф этилади.

Кўчмас мулк ижарага берилган тақдирда, ижарага берувчи солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Солиқ солиш объекти:

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқлари асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари юридик шахслардан олинадиган ер солиғининг солиқ солиш объектидир.

Қуйидаги ер участкалари солиқ солиш объекти сифатида ҳисобланмайди:

1) аҳоли пунктларининг, боғдорчилик, узумчилик ёки полизчилик ширкатларининг умумий фойдаланишдаги ерлари (майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, шохобча йўллар, суғориш тармоқлари, коллекторлар, соҳил бўйи ерлари ва бошқа шу каби умумий фойдаланишдаги ерлар);

2) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари эгаллаган ерлар;

3) коммунал-маиший аҳамиятга молик ерлар (дафн этиш жойлари, маиший, қурилиш ва бошқа чиқиндиларни йиғиш, қайтадан ортиш ва саралаш жойлари, шунингдек чиқиндиларни зарарсизлантириш ҳамда утилизация қилиш жойлари);

4) геология-қидирув ва (ёки) изланиш ишларини ўтказиш учун ажратилган ер участкалари.

Солиқ базаси:

Қуйидагилар солиқ базасидир:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича — Солиқ кодексининг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари майдонлари чегириб ташланган ҳолда, қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкасининг умумий майдони;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича — Солиқ кодексининг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари чегириб ташланган ҳолда, ер участкаларининг қонунчиликка мувофиқ аниқланган норматив қиймати.

Ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқи йил мобайнида солиқ тўловчига ўтган бўлса, солиқ базаси ер участкаларига тегишли ҳуқуқ вужудга келганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади. Ер участкасининг майдони камайтирилган тақдирда, солиқ базаси ер участкаси майдони камайтирилган ойдан эътиборан камайтирилади.

Юридик шахсларда солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ вужудга келган тақдирда, солиқ базаси ушбу ҳуқуқ вужудга келган ойдан эътиборан камайтирилади. Солиқ имтиёзига бўлган ҳуқуқ бекор қилинган тақдирда, солиқ базаси ушбу ҳуқуқ тугатилганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади (кўпайтирилади).

Солиқ имтиёзлари:

Қайта тикланадиган манбалардан энергия ишлаб чиқарувчилар қайта тикланадиган энергия манбалари (номинал қуввати 0,1 МВт ва кўпроқ) ускуналари

эгаллаган ер участкалари бўйича улар ишга туширилган пайдан эътиборан ўн йил муддатга солиқдан озод этилади.

Солиқ ставкалари:

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар бўйича солиқ ставкалари 1 гектар учун мўтлақ миқдорда белгиланади. Солиқ ставкаларининг аниқ миқдори Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджета тўғрисидаги Қонуни билан белгиланади.

Курилиши тугалланмаган объектлар эгаллаган ер участкалари учун, агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, солиқ икки баравар солиқ ставкалари бўйича тўланади.

Ер майдонларидан ҳужжатларсиз ёхуд ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилганидан каттароқ ҳажмда фойдаланилганда солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг тўрт баравари миқдорида белгиланади.

Солиқ даври:

Календарь йил солиқ давридир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби:

Солиқ ҳар бир солиқ даврининг 1 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва солиқ ҳисоботи ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органига қуйидаги муддатларга тақдим этилади:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича — жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича — жорий солиқ даврининг 1 майдан кечиктирмай.

Солиқ тўловчилар солиқни Солиқ кодекснинг 427-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ базаси (ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси) солиқ даври мобайнида ўзгариш бўлганда юридик шахслар бир ойлик муддат ичида солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Солиқ кодексининг 426-моддаси иккинчи қисмида кўрсатилган объектлар жойлашган ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай мазкур объектларнинг жойлашган ери бўйича солиқ органларига солиқ солиш объекти ҳисобланмайдиган, юридик шахсда мавжуд бўлган ер участкалари тўғрисида Солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклдаги маълумотномани тақдим этади.

Солиқни тўлаш тартиби:

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар учун солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

айланмадан солиқ тўловчи бўлмаган солиқ тўловчилар учун — йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида, ҳар ойнинг 10-санасидан кечиктирмай.

Бунда январь оyi учун 20 январдан кечиктирмай амалга оширилади.

Солиқ даври давомида солиқ тўлашнинг белгиланган муддатидан кейин мажбуриятлар юзага келганда, ушбу суммани тўлаш мажбуриятлар юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай амалга оширилади.

7. СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ФойДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

Солиқ тўловчилар:

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сувдан бирламчи фойдаланишни ёки сувни истеъмол қилишни амалга оширувчи Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларидир.

Солиқ солиш объекти:

Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.

Солиқ базаси:

Фойдаланилган сувнинг ҳажми солиқ базасидир.

Солиқ базасини аниқлаш тартиби:

Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан олинган сув ҳажми сувдан фойдаланишнинг бухгалтерия (дастлабки) ҳисоби ҳужжатларида акс эттирилган сув ўлчагич асбоблар кўрсаткичлари асосида аниқланади.

Сувдан ўлчагич асбобларсиз фойдаланилган тақдирда, унинг ҳажми сув объектларидан сув олиш лимитларидан, сувни истеъмол қилишнинг технологик ва санитария нормаларидан, экинлар ҳамда яшил дарахтзорларни суғориш нормаларидан ёки маълумотларнинг тўғрилигини таъминловчи бошқа усуллардан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Бинологларнинг бир қисми, алоҳида иншоотлар ижарага берилганда солиқ базаси сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахс билан шартнома тузган ижарага берувчи томонидан аниқланади.

Бинологларнинг бир қисмини, алоҳида иншоотларни ижарага олган ва сув етказиб беришни амалга оширувчи солиқ тўловчилар билан шартнома тузган юридик шахслар солиқ базасини мустақил равишда аниқлайди.

Солиқ тўловчилар юридик шахслар билан сув етказиб берилиши юзасидан солиштириб кўриш жараёнида олинган сувнинг ҳажмини аниқлаштиришда сув ҳажмининг фарқини солиштириш амалга оширилган даврдаги ҳисоб-китобларда акс эттиради.

Солиқ солиш объекти ва (ёки) солиқ ставкаси турли хил бўлган бир неча турдаги фаолият билан шуғулланувчи солиқ тўловчилар бундай фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ва тегишли солиқ ставкалари бўйича солиқ тўлашлари шарт.

Солиқ ставкалари:

Белгиланган лимит доирасида ер усти ва ер ости манбаларидан олинладиган сув

ресурслари учун солиқ ставкалари мутлақ миқдорда бир куб метр учун белгиланади. Солиқ ставкаларининг аниқ миқдори Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджета тўғрисидаги Қонуни билан белгиланади.

Солиқ даври:

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби:

Солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ ҳисоботи сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойи бўйича солиқ органларига қуйидагилар томонидан йилда бир марта тақдим этилади:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари томонидан, бундан қишлоқ хўжалиги корхоналари мустасно — ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай;

Солиқ тўлаш тартиби:

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар солиқ бўйича бўнақ тўловларини тўлайди.

Бўнақ тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчилар жорий солиқ даврининг 20 январидан кечиктирмай, сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (фойдаланиладиган сув ҳажмидан) ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври ичида юзага келган солиқ тўловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тақдим этади.

Ҳисоблаб чиқарилган бўнақ тўловлар:

солиқ даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан кўпроқни ташкил этадиган юридик шахслар томонидан (бундан айланмадан олинadиган солиқни тўловчилар мустасно) — ҳар ойнинг 20-санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида;

солиқ даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан камроқни ташкил этадиган, айланмадан олинadиган солиқни тўловчилар бўлмаган юридик шахслар, шунингдек айланмадан олинadиган солиқни тўловчилар ва яққа тартибдаги тадбиркорлар томонидан — ҳар чорак учинчи ойининг 20-санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида тўланади.

Солиқ даври давомида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарганда, солиқ тўловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ даврининг қолган қисми учун бўнақ тўловларга солиқнинг ўзгарган суммасига тенг улушларда тузатиш киритилади.

Солиқ даври учун бўнақ тўловлар ҳисобга олинган ҳолда солиқни тўлаш солиқ тўловчилар томонидан, бундан деҳқон хўжаликлари мустасно, сувдан фойдаланиш ёки

сув истеъмоли жойида, солиқ ҳисоботи тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай амалга оширилади.

Солиқ даври учун бўнак тўловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ миқдорга камайтирилган тақдирда, солиқ органи бўнак тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоб-китоб қилади.

8. ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

Солиқ тўловчилар:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ер қаъридан фойдали қазилмаларни қазиб олишни ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали қазилмаларни ажратиб олишни амалга оширувчи юридик шахслар ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни солиқ тўловчилари деб эътироф этилади.

Солиқ солиш объекти:

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объекти қуйидагилардир:

фойдали қазилмани қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳажми;

қазиб олинган (ажратиб олинган) қора, қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларнинг, шунингдек ноёб элементларнинг ва ноёб ер элементларининг ҳақиқатда реализация қилинган ҳажми.

Қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилманинг ҳажми қазиб олиш (ажратиб олиш), бирламчи ишлов бериш, қайта ишлаш ва транспортда ташишнинг бутун технологик цикли доирасида юзага келадиган технологик йўқотишлар ҳажмини чегирган ҳолда, қонунчиликда белгиланган тартибда ваколатли орган томонидан тасдиқланган нормалар доирасида, бундай нормалар мавжуд бўлмаганда эса — солиқ тўловчи томонидан тасдиқланган нормалар доирасида аниқланади.

Фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) ва фойдали қазилмаларга бирламчи ишлов беришнинг (уларни қайта ишлашнинг) технологик цикли доирасидаги йўқотишлар технологик йўқотишлар деб эътироф этилади, хусусан:

фойдали қазилмаларни қазиб олиш чоғидаги йўқотишлар (бундан нормадан ортиқ йўқотишлар мустасно), шу жумладан уларнинг қолдиқлари (ажратиб олиб бўлмайдиган захиралари);

Солиқ солиш объекти фойдали қазилманинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Солиқ базаси:

Солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмага нисбатан аниқланади.

Қуйидагилар солиқ базасидир:

қазиб олинган (ажратиб олинган) қора, қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларнинг, шунингдек ноёб элементларнинг ва ноёб ер элементларининг ҳақиқатда

реализация қилинган ҳажми қиймати.

Қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металлларни, шунингдек нодир элементларни ҳамда нодир ер элементларини қазиб олишда солиқ базаси ушбу фойдали қазилмаларни реализация қилишнинг ўртача олинган нархидан келиб чиққан, кейинчалик уларни қайта ишлаш (эритиш, аффинаж) ва (ёки) транспортда ташиш харажатлари чегириб ташланган ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилмаларга нисбатан солиқ базасини аниқлаш чоғида, қазиб олинган фойдали қазилмаларни транспортда ташиш ва (ёки) қайта ишлаш, шу жумладан уларни қайтариш шарти билан қайта ишлашга бериш асосида қайта ишлаш билан боғлиқ харажатлар суммаси солиқ тўловчи томонидан солиқ органлари билан биргаликда аниқланади. Мазкур харажатларнинг суммаси календарь йил натижаларига кўра шунга ўхшаш тартибда тузатилиши мумкин.

Фойдали қазилмаларнинг айрим турларига нисбатан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари Солиқ кодекснинг 451-1-моддасида белгиланади.

Солиқ ставкалари:

Радиоактив металллар, нодир элементлар ва нодир ер элементлари ҳисобланган уран ҳамда рений учун 16 фоиз солиқ ставкаси белгиланган.

Солиқ даври. Ҳисобот даври

Қуйидагилар солиқ давридир:

юридик шахслар учун солиқ даври — чорак.

Юридик шахслар учун ҳисобот даври — бир ой.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби:

Солиқ тўловчилар солиқни солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда, мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Фойдали қазилмаларнинг алоҳида турлари бўйича солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкасидан, лекин белгиланган солиқ суммасидан кам бўлмаган ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчилар томонидан солиқ ҳисоботи ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври тугагандан кейин солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

юридик шахслар томонидан — солиқ даври бошланганидан эътиборан ортиб борувчи якун билан ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

юридик шахслар томонидан — ҳар ойда кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай.

9. Фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғи

Солиқ тўловчилар:

Қимматбаҳо, рангли ва (ёки) радиоактив металлларни, нодир элементларни ва нодир ер элементларини қазиб олувчи ва (ёки) уларни техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олувчи, шунингдек углеводород хом ашёсини қазиб олувчи юридик шахслар фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини тўловчилар деб эътироф этилади.

Солиқ кодекс 452-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган фойдали қазилмаларнинг тегишли гуруҳларидаги фойдали қазилмалар жумласига қимматбаҳо, рангли ва радиоактив металллар, нодир элементлар ва нодир ер элементлари киради.

Солиқ солиш объекти:

Қазиб олинган (ажратиб олинган) металлни реализация қилишдан олинган рента даромади фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун махсус рента солиғини солиш объектидир.

Рента даромади:

Қазиб олинган (ажратиб олинган) металлларни реализация қилишдан олинган, Солиқ кодекснинг 176-моддаси талаблари ҳисобга олинган ҳолда баҳога қўшимча қиймат солиғини ва акциз солиғини киритмай аниқланадиган, битим тарафлари томонидан қўлланилган баҳодан келиб чиқиб ҳисоблаб чиқарилган даромадлар ҳамда уларни қазиб олиш (ажратиб олиш) билан бевосита боғлиқ харажатлар ўртасидаги фарқ рента даромади деб эътироф этилади.

Рента даромади бирламчи ишлов беришдан (саноат йўсинида дастлабки қайта ишлашдан, рудани бойитишдан) ўтган ва реализация қилиш учун яроқли бўлган металлларни қазиб олиш (ажратиб олиш) фаолияти доирасида аниқланади.

Харажатлар қилинган солиқ даврида чегириб ташланиши лозим бўлган, реализация қилиш учун яроқли металлларни қазиб олиш (ажратиб олиш) учун зарур ва етарли бўлган капитал ҳамда операцион харажатлар металлларни қазиб олиш (ажратиб олиш) билан бевосита боғлиқ харажатлар деб эътироф этилади. Бунда капитал харажатлар (шу жумладан асосий воситаларни ва номоддий активларни яратиш ёки олиш, инфратузилмани яратиш ва бошқа шунга ўхшаш мақсадлар учун харажатлар), агар улар ер қаъри участкаларидан фойдали қазилмаларни қазиб олиш ҳуқуқи учун тегишли рухсатнома ёки лицензия олинган ер қаъри участкасини ўзлаштиришнинг технологик шартларида назарда тутилган бўлса, ушбу технологик шартларда назарда тутилган тартибда ва нормативлар доирасида ҳисобга олинади.

Операцион харажатлар деганда хужжатлар билан тасдиқланган ва асослангандирилган барча харажатлар тушунилади, бунда ушбу харажатларни амалга оширмай туриб, металлларни қазиб олишга (ажратиб олишга) ва уларни бирламчи қайта ишлашга доир ишлаб чиқариш жараёни имконсиз ёки қийин бўлади.

Операцион харажатлар жумласига, хусусан, қуйидагиларга доир харажатлар киради:

1) зарур хом ашёни, материалларни, иссиқлик ва бошқа энергия ресурсларини сотиб олишга;

2) инвентарга, хўжалик буюмларига, амортизация қилинадиган мол-мулк бўлмаган бошқа мол-мулкка;

3) солиқ тўловчининг технологик, транспортга оид, бошқа ишлаб чиқариш эҳтиёжларига сарфланадиган ёкилги, энергиянинг барча турлари, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун энергиянинг барча турларини ишлаб чиқиш, шу жумладан солиқ тўловчининг ўзи томонидан ишлаб чиқиш, шунингдек энергияни трансформация қилиш ва узатиш харажатлари;

4) лицензиялар учун ҳақ ва ижара тўловларини тўлашга;

5) Солиқ кодекснинг 371 — 374-моддаларида назарда тутилган ходимлар (шу жумладан чет эл ташкилотларининг жалб этилган ходимлари) меҳнатига ҳақ тўлашга;

6) қонунчиликка мувофиқ амалга ошириладиган харажатларга;

7) металлларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) операциялари доирасида тўланган солиқлар ва йиғимларга ҳақ тўлашга;

8) четдан жалб қилинган юридик ёки жисмоний шахслар томонидан бажарилган ишлар ва хизматларга ҳақ тўлашга.

Операцион харажатлар жумласига, хусусан, қуйидагиларга доир харажатлар кирмайди:

1) амортизацияга, шу жумладан инвестицион чегирмага (объектнинг тугатиш қиймати чегирилган ҳолда);

2) маркетинг ва реклама тадбирларига;

3) илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларига;

4) юридик шахснинг бошқарув органи (кузатув кенгаши ёки шунга ўхшаш бошқа органи) аъзолари, маъмурий ходимлар ва маслаҳатчилар меҳнатига ҳақ тўлашга;

5) солиқ тўловчининг айби билан юзага келган фавкулотда ҳолатларни бартараф этишга;

6) ходимларнинг малакасини оширишга, мобиль алоқа ва интернетга;

7) захираларни ташкил этишга ва суғурта қилишнинг ихтиёрий турларига;

8) молиявий фаолият бўйича фоизларни ёки бошқа харажатларни, шу жумладан капитал харажатлар қийматида киритилган фоизларни тўлашга.

Бир неча лицензияланган участкада металлларни қазиб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи солиқ тўловчи ҳар бир бундай участкага нисбатан рента даромадини алоҳида аниқлаши шарт. Бунда солиқ тўловчи Солиқ кодекснинг 80-моддаси талабларига мувофиқ тўғридан-тўғри ҳисоб усулидан фойдаланган ҳолда, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлар ва харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Солиқ тўловчи рента даромадини ҳар бир лицензияланган участкага нисбатан металлларни қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олган кундан эътиборан ҳар бир солиқ (ҳисобот) даври натижалари бўйича мустақил равишда аниқлайди.

Агар рента даромадини аниқлашда натижа салбий бўлиб қолса, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган харажатлар ва даромадлар ўртасидаги ижобий фарқ рента зарари деб эътироф этилади.

Солиқ базаси:

Рента даромадиниң суммаси солиқ базаси ҳисобланади, рента зарари мавжуд бўлганда эса солиқ базаси нолга тенг деб эътироф этилади.

Солиқ базаси Солиқ кодекснинг 454-3-моддасида ўзига нисбатан рента даромадини аниқлаш назарда тутилган ер қаърининг ҳар бир лицензияланган участкаси (лицензияланган участкалар гуруҳи) бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ базаси солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб борувчи яқун билан аниқланади.

Металларни қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган кундан эътиборан бошланадиган солиқ даври солиқ тўловчи лицензияланган муайян участкага (лицензияланган участкалар гуруҳига) нисбатан солиқ базасини аниқлаши шарт бўлган биринчи солиқ даври деб эътироф этилади. Агар бунда кўрсатилган рухсатнома (лицензия) 1 июлдан кейин олинган бўлса, металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган санадан кейинги календарь йилнинг 31 декабрига қадар бўлган вақт ушбу лицензияланган участкага нисбатан биринчи солиқ даври деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчи тарихий харажатларни биринчи солиқ даврининг харажатларига киритишга ҳақли.

Солиқ тўловчи томонидан металларни қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олинган санага қадар ҳақиқатда амалга оширилган ва тегишли лицензияланган участка билан бевосита боғлиқ бўлган харажатлар, хусусан, куйидагиларга доир харажатлар тарихий харажатлар жумласига киради:

1) геологик ўрганиш учун ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқи учун рухсатнома (лицензия) олишга ва (ёки) металларни қазиб олиш (ажратиб олиш) учун рухсатнома (лицензия) олишга, шунингдек металларни ёки углеводород хом ашёсини қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳуқуқини олишга;

2) ер қаърини геологик жиҳатдан ўрганишга;

3) металларни қазиб олиш (ажратиб олиш) учун тайёргарлик ишларига.

Агар солиқ даври яқунлари бўйича рента даромади олинган бўлса, солиқ базаси жамғарилган рента зарари суммасига камайтирилади, рента даромади жамғарилган рента зарарининг тўлиқ суммаси ўрнини қоплаш учун етарли бўлмаганда эса — рента даромади суммасига камайтирилади. Бунда жамғарилган рента зарари суммаси рента даромадини камайтиришга қаратилган суммага камайтирилади.

Солиқ тўловчи рента даромадига (рента зарарига) тегишли харажатлари ва даромадларининг ҳисобини юритиши ҳамда улар бўйича солиқ ҳисоботини тақдим этиши, шунингдек мажбурий аудитдан ўтказиш учун қонунчиликда белгиланган муддатларда ҳар

йили мазкур харажатлар ва даромадларнинг аудитини амалга ошириши шарт.

Солиқ ставкалари

Минимал солиқ ставкаси, солиқ базасига нисбатан 25 фоиз миқдорида белгиланади.

Ер қаъри участкасидан геологик жиҳатдан ўрганиш учун фойдаланиш ёки аҳамиятли тижорат салоҳиятига эга бўлган, аввал қидирув ўтказилган ер қаъри участкасида алоҳида объектлар бўйича металлларни қазиб олиш ҳуқуқи танлов савдоларига қўйилганда, танлов савдоларининг ташкилотчиси ёки танлов савдоларининг иштирокчилари солиқ ставкасининг оширилган миқдорини таклиф қилишга ҳақли. Бунда солиқ тўловчи солиқларни оширилган солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ даври. Ҳисобот даври:

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби:

Солиқ тўловчилар солиқни мустақил равишда, аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ ҳисоботи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига солиқ тўловчи томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври тугаганидан кейин қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

рента зарари мавжуд бўлган даврда — йилда бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай;

солиқ базаси мавжуд бўлган даврда — ҳар чорақда, ортиб борувчи якун билан ҳисобот давридан кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш ҳар чорақда кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 мартидан кечиктирмай амалга оширилади.

10. ИШ БЕРУВЧИЛАР ТОМОНИДАН ФУҚАРОЛАРНИНГ ШАХСИЙ ЖАМҒАРИБ БОРИЛАДИГАН ПЕНСИЯ ҲИСОБВАРАҚЛАРИГА (ШЖБПҲ) МАЖБУРИЙ БАДАЛЛАРИ:

Меҳнат фаолиятини меҳнат шартномалари бўйича амалга ошираётган фуқаролар (улар жумласига ишловчи пенсионерлар, уриндошлар ҳам киради), шунингдек фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар бўйича ишларни бажарадиган фуқаролар, агар ушбу ходимлардан қонунга мувофиқ жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ушланса, жамғариб бориладиган пенсия тўловларини олувчилар сифатида жамғариб бориладиган пенсия тизимининг мажбурий иштирокчилари ҳисобланадилар.

Қонунга мувофиқ жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини тўлашдан тўлиқ озод этилган бошқа фуқаролар жамғариб бориладиган пенсия тизимида ихтиёрий асосда иштирок этадилар.

Фуқароларнинг ШЖБПҲга мажбурий бадаллари бюджетга тўланадиган

солиқлар ва мажбурий тўловларга тенглаштирилади.

Фуқароларнинг ШЖБПХга мажбурий бадаллари ходимнинг ҳисоблаб ёзилган иш ҳақи (даромади) солиқ солинадиган суммасининг қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорда ҳисоблаб ёзилади, ушбу сумма жисмоний шахсларнинг даромадига қонунга мувофиқ ҳисоблаб ёзилган солиқ суммасидан 0,1 фоизи миқдорда чегирилади.

Иш берувчи юридик шахслар ўз ходимларининг ШЖБПХга, мазкур юридик шахс ходим учун асосий иш жойи ҳисобланиши ёки у ўриндошлик ёхуд фуқаролик-ҳуқуқий шартнома бўйича ишлашидан қатъи назар, мажбурий бадаллар киритишга мажбурдир.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий яшайдиган хорижий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар, агар Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунлари ва халқаро шартномаларида бошқа нарса назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг ҳолатда жамғариб бориладиган пенсия таъминотига бўлган ҳуқуқдан фойдаланадилар.

Иш берувчилар фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига мажбурий бадалларни бюджетга жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини тўлаш билан биргаликда жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини тўлаш учун белгиланган шакл ва муддатларда ажратадилар. Бунда мажбурий жамғариб бориладиган пенсия бадалларини ўтказиш тўлов топшириқномаси воситасида амалга оширилади, унда омонатчининг реквизитлари, ўтказиш мақсади, ўтказилаётган жамғариб бориладиган пенсия бадалларининг суммаси, иш берувчи жойлашган ердаги Халқ банки филиалига юборилган реестрнинг рақами ва санаси кўрсатилади.

V. СОЛИҚҚА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ТУШУНЧАСИ:

Солиқ тўловчининг, солиқ агентининг ёки бошқа шахснинг Солиқ кодексида жавобгарлик белгиланган ғайриқонуний айбли қилмиши (ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги) солиққа оид ҳуқуқбузарлик деб эътироф этилади.

Жавобгарликка тортишнинг умумий шартлари:

Юридик шахснинг солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлиги учун жавобгарликка тортилишига мазкур ҳуқуқбузарлик содир этилганлиги факти солиқ органининг кучга кирган қарорида аниқланганлиги асос бўлади.

Юридик шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши тегишли асослар мавжуд бўлган тақдирда унинг мансабдор шахсларини маъмурий, жиноий ёки қонунда назарда тутилган бошқа жавобгарликдан озод этмайди.

Шахснинг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши уни тўланиши керак бўлган солиқлар (йиғимлар) ва пеняларнинг суммаларини тўлаш (ўтказиш) мажбуриятидан озод этмайди.

Шахснинг айби қонунда белгиланган тартибда исботланмагунига қадар у солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир этишда айбдор деб ҳисобланмайди. Жавобгарликка тортилаётган шахс ўзининг солиққа оид ҳуқуқбузарликни содир

этганликда айбдор эмаслигини исботлаши шарт эмас.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик факти ва шахснинг уни содир этишда айбдорлиги тўғрисида далолат берувчи ҳолатларни исботлаш мажбурияти солиқ органларининг зиммасига юклатилади.

Молиявий санкциялар:

Молиявий санкциялар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарлик чорасидир.

Молиявий санкциялар Солиқ кодексининг 28 ва 29-бобларида назарда тутилган миқдорларда белгиланади ва пул ундириш (жарималар) тарзида қўлланилади.

Жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳеч бўлмаганда битта ҳолат мавжуд бўлган тақдирда, жарима миқдори Солиқ кодекснинг тегишли моддасида белгиланган миқдорга нисбатан икки марта камайтирилади.

Аниқланган солиққа оид ҳуқуқбузарликлардаги айбга иқроп бўлинганда ва солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарори олинган кундан эътиборан ун кунлик муддатда молиявий санкциялар суммаси ихтиёрий равишда тўланганда жарима миқдори Солиқ кодексининг тегишли моддаларида белгиланган миқдорга нисбатан икки бараварга камайтирилади.

Бир шахс томонидан икки ва ундан ортиқ солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда, молиявий санкциялар ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун алоҳида тарзда ундирилади.

VI. Солиқ ҳисоби сиёсатини ижро этилиши устидан назорат ва тегишли ваколатлар берилиши:

Ушбу Сиёсат талабларига риоя этиш корхонанинг тегишли барча таркибий бўлинмалари ва масъул ходимлари учун мажбурий ҳисобланади.

Мазкур Сиёсат ижро этилиши устидан назоратни амалга ошириш ваколатлари корхона бошқарувига берилади.

**Бош директорнинг иқтисод
ва молия бўйича ўринбосари**

У.Б.Рузиев

Бош бухгалтер

А.С.Адизов

Бош бухгалтер ўринбосари

О.Х.Джуманазаров

**Бухгалтерия солиқларни
ҳисобга олиш гуруҳи раҳбари**

А.А.Рахматов